

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

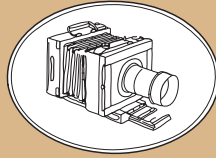
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

OBJEKTIV

Nr. 151

September 2017

Dansk Fotohistorisk Selskab

HOS ONE OF MANY CAMERAS KOMMER GAMLE STØVEDE TING FRA
HYLDERNE TIL LIVE. VI SÆLGER MASSER AF ANALOG KAMERAER OG
OBJEKTIVER TIL UNGE, DER LIGE HAR OPDAGET GLÆDEN VED
FOTOGRAFI OG GAMMEL MEKANIK. SÅ HUSK AT VI KØBER, BYTTER OG
SÆLGER BRUGTE – OG NYE – KAMERAER & OBJEKTIVER.
OG JA, VI GIVER LIDT MERE END DE ANDRE FOR DET VI KØBER.

Vores yngste kunde indtil videre, Victor, dukkede op i butikken med 500 kroner, som han havde fået i fødselsdagsgave.
Han ønskede sig brændende et analog kamera og gik herfra med sit nye (gamle) Nikon FG med en 35mm f2.5 og 2 ruller Kodak Tri-X

ÅBNINGSTIDER: TIRSDAG – FREDAG FRA 1200–1800 & LØRDAG FRA 1000–1700
ONE OF MANY CAMERAS · GRÅBRØDRE TORV 4 · 1154 KØBENHAVN K · TLF 3514 7258
WWW.ONEOFMANYCAMERAS.COM · WWW.FACEBOOK.COM/ONEOFMANYCAMERAS
EMAIL: CONTACT@ONEOFMANYCAMERAS.COM

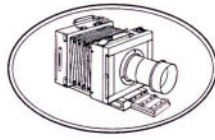
Indhold

- 5**   **Emilie Langkjærs**
billeder fra De Vestindiske Øer
Andreas Trier Mørch
- 11**   **FED-3**
Mogens Munch
- 16**   **Familieportrætter med hund**
Jytte Smedegaard
- 20**   **Rynker ...**
Hans Elfelt Bonnesen
- 24**   **Lordomat**
Klaus-Eckard Riess
- 27**   **Loppefund af Elfelt glasplader**
Lennart Weber
- 31**   **Olympisk kameraservice**
Klaus-Eckard Riess
- 34**   **Da mormor var ung**
Klaus-Eckard Riess
- 39**   **Billedgruppen**
Gerhard Ryding
- 43**   **Bog- & Udstillingsomtale**
Svend Erik Jeppesen
- 46**   **Medlemsorientering**
Svend Erik Jeppesen
- 52**   **Anvisningssalg**
Leif Germann Jensen

Forside

JPA 165

Købt af Kjeld Jensen på anvisningssalget

*Vitrotypi af ukendt kvinde
Ann Vibeke Knudsen*

Emilie Langkjær

billeder fra De Vestindiske Øer

Andreas Trier Mørch

I 2005 besøgte jeg Dansk Vestindien for første gang og blev begejstret for alt hvad jeg oplevede og samtidigt hermed voksede en interesse for øernes historie sig frem, både overfor alle de bygningsværker, perioden under dansk styre havde efterladt, men også for de mennesker, der havde befolket dem og sat sig spor overalt. Hvordan havde de mon set ud – både sorte og hvide? På samme besøg havde jeg det held at møde formanden for Dansk Vestindisk Selskab: Anne Walbom, Vi fik hurtigt sludret os frem til, at vi begge også var interesseret i øernes gamle fotografier.

Da jeg kom tilbage indrykkede jeg en lille annonce i Objektiv – omhandlende om der mon var nogle af DFSs medlemmer, der havde gamle fotografier fra øerne liggende. Der gik måneder indtil der en dag dumpede en tyk, brun kuvert gennem brevsprækken. Den var fra Martin Ottesen, som jeg aldrig havde truffet, og som jeg intet viste om.

Han skrev, at han var i gang med at rydde op efter sin afdøde kone. I brevet lå en skatkiste af gamle fotografier og dokumenter, der alle omhandle fotografen Emilie Langkjær, hvis barnebarn han havde været gift med.

Det blev starten til et større gravearbejde, som hovedsageligt blev udført af Anne Walbom og på Vestindien af historikeren Betzy Rezende, for hvem var egentlig denne Emilie og under hvilke omstændigheder havde hun været på Vestindien?

Emilie Berendt blev født i Køge i 1874. Faderen Conrad Berendt var indehaver af en slagterbutik, som må have givet en pæn indtjening, idet Emilie og hendes søskende alle gik i privatskole. Den 27 årige Anders Langkjær arbejdede på et sagfører-kontor samme sted i fire år. Han var 31 og Emilie 23 år gammel, da han flyttede fra Køge til Mariibo.

Hvorledes Emilies liv formede sig i samme periode vides der kun lidt. Fra samme periode findes et profilportræt af Emilie, som er taget i Køge af den kvindelige fotograf Hulda Björkgren, som havde atelier i Jernbanegade fra 1892 til 1902. At have fotografiet som erhverv, var en ny ting på den tid, og da dette derfor ikke havde en lang mandlig tradition, var det at være kvindelig fotograf i denne periode ikke et særsyn. Hulda var godt nok den eneste kvindelige fotograf ud af otte i Køge. Det er nærliggende at få den tanke, at Emilie kan have arbejdet som assistent hos Hulda Björkgren. I hvert fald ligger Jernbanegade lige rundt om hjørnet fra Emilies bolig. Men er dette gæt forkert, så har Hulda Björkgrens karriere i hvert fald vist Emilie, at det var muligt for en kvinde, at være en dygtig og respekteret fotograf.

Anders Langkjær blev kun lidt over et år i Mariibo og søgte så en juriststilling på den anden side af Atlanten på De Dansk Vestindiske Øer. (Som i dag hedder U.S. Virgin Islands eller USVI). Han blev udnævnt som politiassistent og politifuldmægtig i Frederiksted på St. Croix den 25. oktober 1898.

Det eneste kendte fotografi af Emilie Langkjær inden hun rejser til Vestindien.

Men inden rejsen skulle han og Emilie lige nå at blive gift. Det skete den 9. november i Marmorkirken i København. Rejsen til Caribien, som også var en bryllupsrejse, tog omkring en måned. På St. Croix bosatte de sig i Frederiksted, og flyttede ind i en velbeliggende lejet lejlighed i Strandgade 10 – lige ud til det blå ocean. Udover indretningen af hjemmet i Strandgade vidste de nygifte også, at en anden omvæltning var på vej. Der skulle skaffes babytøj, vugge og barnepige, for Emilie var gravid. Datteren Ellen blev født den 7. maj 1899. Samtidigt blev familien forøget med endnu et medlem, nemlig Emilies lillesøster Frida. Fridas ankomst havde måske en sammenhæng med, at Emilie igen var blevet gravid og fødte Asger den 9. april 1905.

Det er nemt at forestille sig, at med søster Fridas ankomst, fik Emilie mere overskud, som måske blev brugt til at fotografere. Men hvorfra fik Emilie sit kamera og andet nødvendigt udstyr? Intet af det kunne købes på St. Croix. Blev det købt på postordre i USA, eller havde Frida medbragt det

Anders Langkjær

Familien 1905

fra Danmark eller købte Emilie i 1905 hele fotoatelieret fra den nylig afdøde fotograf Jacob A. Wengs bo? Fotograf Weng havde fra omkring 1895 til sin død 30. marts 1905 haft atelier i Christiansted, og var i hele denne periode, den eneste professionelle fotograf på St. Croix, bortset fra enkelte tilrejsende fotografer.

Huset i Strandgade blev nu indrettet med mørkekammer og atelier. Måske startede Emilie med at fotografere familien, og med Fridas hjælp kunne der også tages selvportrætter.

Men lige uden for hjemmet var der også mange interessante motiver, og da Emilie havde tilgang til både hestevogn og medhjælp, kom hun derfor – og i modsætning til mange andre af tidens fotografer – ud af atelieret, ned på gaden og rundt på øen. Medvirkende hertil har også været at hun blev officiel fotograf for den danske administration af øerne, hvilket blandt andet indebar en registrering af etableringen af telegrafforbindelsen til St. Croix, der blev indført kort før øernes salg i 1917.

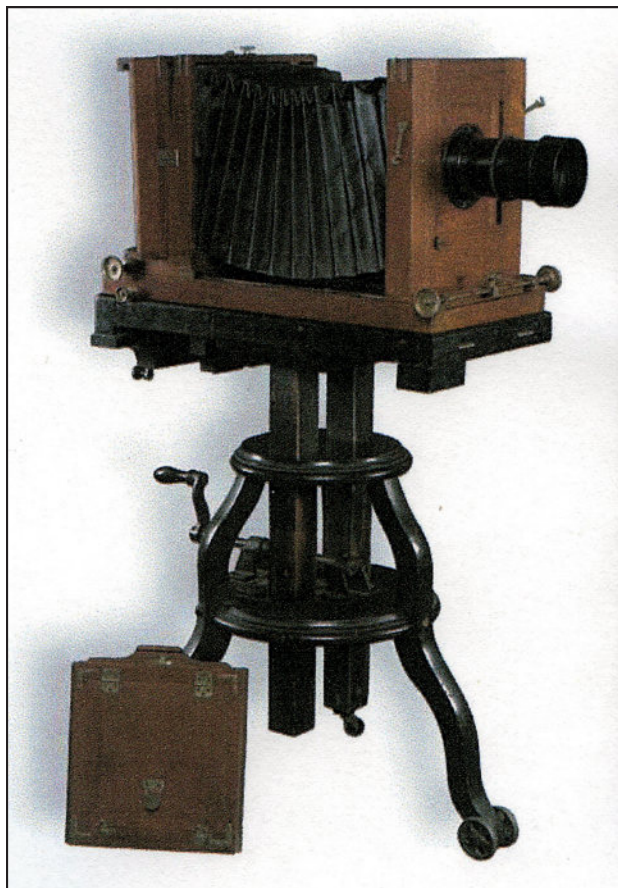

Emilie med datteren Ellen. Fotografiet bringer Julia Margaret Camerons billeder til Alice i eventyrland i erindring: Små piger klædt ud som engle.

Et besynderligt billede fra familiens fotoalbum. Ellen og Asger med en sort (lege?)kammerat. Alle holder en cigaret i højre hånd, de to største på knæ og er iført beskidt (lege)tøj. Hvad kan meningen have været?

Ved at betragte de omkring 100 fotografier, som med sikkerhed kan identificeres som optaget af Emilie Langkjær, kan man inddele dem i forskellige grupper, alt efter hvor Emilie placerede sit kamera: Atelierfotos, gadefotos, havnefotos og landskabsfotos. Men Emilie Langkjærs fotografier kan også inddeles ud fra motivet: Militæret, den hvide plantagefamilies liv, kvindernes verden, kirkelige aktiviteter. Der er også en række motiver, som viser de forandringer og forbedringer, som fandt sted i de sidste år familien boede på St. Croix.

Salget af postkort steg voldsomt efter år 1900, hvor det blev moderne at sende og modtage postkort. Mange begyndte ligefrem at samle på postkort, og moden gjaldt også i Vestindien. Mange af disse havde på bagsiden en tekst trykt med små røde bogstaver: E. Langkjær, St. Croix. Eneret. Hendes 10 første postkort var nummererede fra 1860-1869. Der findes med sikkerhed 25 forskel-

Emilies kamera

lige postkort med Emilies navn bagpå, men da de alle er nummererede, og der mangler enkelte numre, så antallet er nok snarere 30.

I 1909 blev Anders syg og det må have været vanskeligt for Emilie at skulle forlade St. Croix, i hvad der skulle vise sig at være et helt år. Mon Anders Langkjær overhovedet ville blive så rask, at de kunne komme tilbage? Emilie tog en beslutning angående sit postkortsalg. Hun overdrog det til Axel Ovesen, som oprindeligt havde været en udstationeret dansk soldat på fortet i Frederiksted. Da hans soldatertid udløb, besluttede han sig for at blive. Han var da allerede i gang med at fotografere, idet han med sig fra Danmark havde medbragt et panoramakamera. Ovesen bosatte sig i Frederiksted, og udover at ernære sig som fotograf, åbnede han en forretning med salg af papirvarer, postkort, is og sodavand.

Efter opholdet i Danmark vendte familien tilbage til St. Croix, og flytter atter ind i Strandgade 10 og Anders Langkjær var nu både politiassistent, retsfuldmægtig og brandmajor. Den 18. juni 1913 døde Anders Langkjær 47 år gammel. Emilie og børnene måtte bryde op fra deres vante liv i Frederiksted og sejlede tilbage til Danmark. Ved afrejsen blev både kamera og alle glasplader efterladt. Alle glasplader er nu forsvundet, men Axel Ovesen fortsatte kækt med at producere hendes populære postkort – nu blot i eget navn.

Tilbage i Danmark bosatte hun sig i Collingsgade på Østerbro. Hvis ankomsten til St. Croix havde været en stor omvæltning i Emilies liv, så var hjemkomsten til Danmark det også. Enkepensionen var lille, så noget måtte gøres. Sommeren 1919 kom der endelig en varig løsning, idet Emilie fik en Kongelig Klasselotteri tilladelse. Hun levede et langt liv, og døde den 29. juli 1960

Emilie Langkjærs fotografier er fascinerende, og er af høj kvalitet. Da det blev opdaget, at deres hjem i Strandgade 10 i Frederiksted nu var blevet restaureret (af en mæcen) og nu rummede et lille kunstmuseum ved navn: Caribbean Museum Center for The Arts, var det derfor indlysende at samle alle hendes billeder og udstille dem just der. I samarbejde med Anne Walbom og Betsy Rezende fik vi sammen en smuk udstilling op at stå i 2009. Indtil da var Emilie Langkjær total ukendt, og de få, som havde stødt på hendes fotografier, troede at hun var en mand, for hendes fornavn lignede det franske mandenavn "Emilie". Udstillingen vakte stor interesse på St. Croix og fik både en fin avisomtale og besøg af mange skoleklasser.

Familiens hestevogn – her med Ellen som kusk!

Kablerne bringes i land på havnen i Frederikssted, hvilket har været besværligt, idet større skibe grundet koralrev ikke kunne gå til kajs og alt gods derfor måtte losses over i pramme.

En velfriseret telegrafist betjener telegrafnøglen på udstyr, der påfaldende ligner tilsvarende brugt af Store Nordiske Telegrafkompagni.

Hjemrejsen med Asger og Ellen th. i billedet. Ko-
pieret i format 6 x 9 cm. der formentligt er optaget
med et Kodak apparat.

Emilie og Anders dagligstue i Strandgade 10 ca.
1905. Nederst samme stue som i dag er udstillings-
lokale i kunstgalleriet.

Kilder: "Fra Køge til det tidligere Dansk Vestindien" af Anne Walbom
- og med tak til Martin Ottesen for gaven samt udlån af familiens fotoalbum.

FED-3

Mogens Munch

FED-3 er en videreudvikling af FED-2 kameraet. Det var i produktion samtidig med at FED-2 blev produceret. FED-3 er produceret i årene 1961 – 1979 i et antal af 2.086.825 stk.

FED-3 har også de lange lukkertider, således at det har følgende lukkertider: 1, ½, ¼, 1/8, 1/15, 1/30, 1/60, 1/125, 1/250, 1/500 og B.

Det har dioptrijjustering på søgeren.

FED-3 1a set forfra.

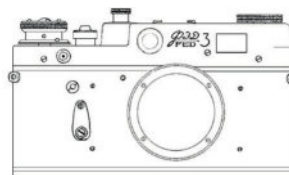
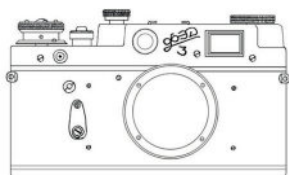
Det blev leveret med et af følgende standard-objektiver: Industar-26M, Industar-61 eller Industar 61L/D (lanthanglas).

FED-3 har selvudløser.

Oversigt

FED-3 1a

Med tider på indstillingsknap og ramme omkring søgervinduet.

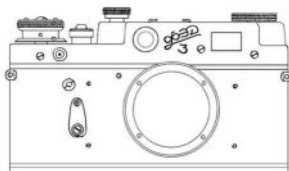

FED-3 1d

Med tider på plade omkring indstillingsknappen og kameranavnet med såvel kyrillisk som latinsk skrift.

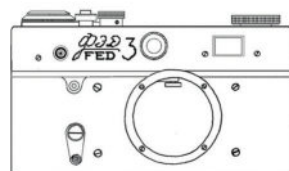
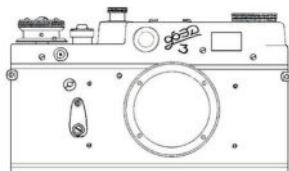
FED-3 1b:

Med tider på indstillingsknap, men uden ramme omkring søgervinduet.

FED-3 1c

Med tider på plade omkring indstillingsknappen.

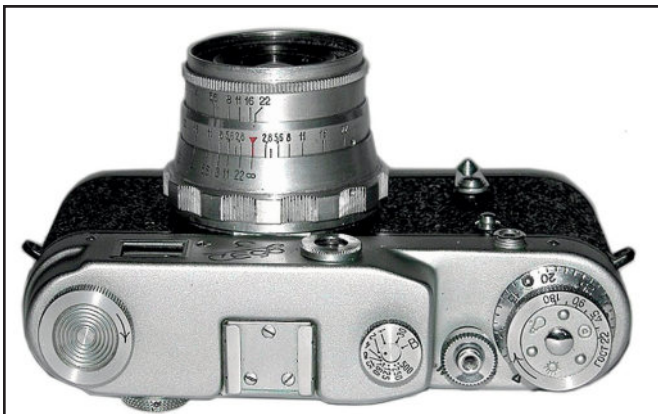
FED-3 2

Findes i tre varianter, uden eller med inskriptionen "Made in USSR".

FED-3 1a

Denne variant, der er den tidligste, har ramme omkring søgervinduet. Eksponeringstiderne er indgraveret på indstillingshjulet.

Varianten er produceret i 1961 i ca. 22.000 eksemplarer.

Her er kameraet set ovenfra, bemærk tidsindstillingsknappen og at tiderne er indgraveret.

Her er kameraet set fra bagsiden. Dioptri-justeringen sker ved at dreje på ringen omkring søgervinduet.

Her er et nærbillede af tidsindstillingsknappen der er godt fyldt med information.

FED-3 1b

Denne variant, har ingen ramme omkring søgervinduet er produceret i 1961 i ca. 8.000 eksemplarer.

Her er kameraet uden ramme om søgervinduet.

FED-3 1c

Her er varianten, hvor overdelen har fået den ændring, at der ikke er et "indhak" i højre side. Varianten er produceret i årene 1961 – 1962 i ca. 40.000 eksemplarer.

FED-3 1d

Her er varianten, hvor der i stedet for, at eksponeringstider er indgraveret, så er der en plade under tidsindstillingsknappen med tiderne.

Varianten er produceret i 1962 i ca. 30.000 eksemplarer.

Her er vist kameraet set fra oven så det tydeligt kan ses, at der er ændret mht. tidsangivelserne for eksponeringstids-indstillingen.

FED-3 1e

Denne variant er med kameranavnet skrevet med såvel kyrillisk som latinsk skrift. Det er fordi, man er begyndt at eksportere kameraet. Det findes såvel uden som med inskriptionen på bagsiden der siger "Made in USSR" (export).

Varianten er produceret i årene 1962 – 1964 i ca 200.000 eksemplarer.

Det blev leveret med Industar-26M.

I årene 1964 - 1965 blev kameraet leveret med Industar 61L/D.

Der blev produceret ca. 200.000 eksemplarer.

Varianten, der ikke har nogen inskription om "Made in USSR".

Varianten, der har inskriptionen "Made in USSR".

FED-3 2a

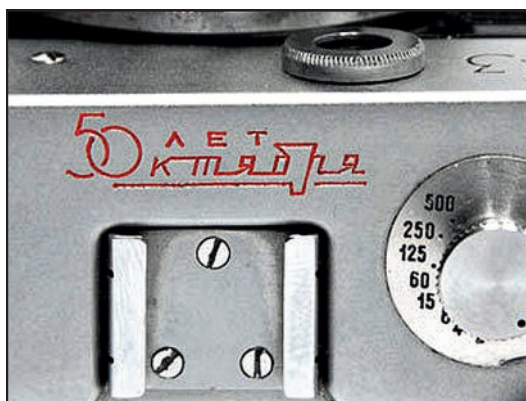
FED-3 kameraet fik et tilsvarende "løft" designmæssigt som FED-2 kameraet. Umiddelbart ser det ud som en konstruktionsændring, der har til formål at skære ned på produktionsomkostningerne. Varianten har fået hurtigoptræksarm. Den er produceret i 1966 i ca. 400.000 eksemplarer.

Billederne viser kameravarianten set forfra, ovenfra og bagfra.

FED-3 2b

Denne variant har inskriptionen "Made in USSR" på overdelens bagside. Der findes ligeledes kameraer med inskription for 50 året for oktoberrevolutionen (1967) samt for olympiaden 1964.

FED-3 2c

I 1967 – 1968 blev kameraet leveret med en ny type nylonbeklædning og Industar-61L/D. Det blev produceret i ca. 350.000 eksemplarer.

FED-3 blev også lavet i særlige eksport modeller under andre navne. F.eks. blev det lavet med navnet Revue-3 til det tyske marked (Foto-Quelle).

Det i endog to forskellige udgaver, den ene med navnet indgraveret og den anden med silketryk.

ФЭД 3
FED 3

Felix Edmundovich Dzerzhinsky er mest kendt for at have startet og været leder af det hemmelige politi fra 1917 til 1926. Han fik også tid til at grundlægge kamerafabrikken FED, der er opkaldt efter ham.

Familieportrætter med hund

Jytte Smedegaard

Kort kunsthistorisk indledning

Først et par eksempler på, hvordan hunde er blevet portrætteret sammen med deres ejere tilbage i kunsthistorien.

Så langt tilbage som i 1500-tallet har vi en gobelin med Frederik II, hvor han står sammen med en mellemstor hund og sin søn med en noget mindre ved sin side. I de repræsentative portrætter symboliserer hunden trofasthed og dermed kongens loyalitet over for sit kongerige.

Et noget nyere eksempel er malet af J. V. Gertner i 1861. Her er Frederik VII og Grevinde Danner portrætteret med én af deres broholmere i kongens arbejdsværelse på Christiansborg. Hunden er centralt placeret liggende foran parret, hvor hunden visuelt forener parret, hvilket sammen med kongens kærlige blik rettet mod grevinden kan fortolkes som et kærlighedsbånd mellem de to - og dobbeltportrættet bærer jo også mere præg af privat intimitet end kongeligt repræsentationsmaleri.

Så vidt her om hunden i maleriet.

Fotografen i hjemmet

Dette billede er et eksempel på hjemmefotografering med hund fra et middelklassehjem med fint ur og reproduktioner på væggen. Det er ordentlige folk, vi ser på fotoet: man har ikke stadset sig ud, men sidder i pænt hverdagstøj, manden i huset har gjort et ophold i avislæsningen og den flittige hustru iført forklæde har et øjeblik ladet hækletøj hvile. Og i den nydelige sofa ligger hun-

den, der ligner en Golden Retriever med hovedet tæt ved manden. På dens dybt hvilende attitude kan man være ret sikker på, at det er her i sofaen, der hygges.

Man forstår, at de har betragtet deres hund som et medlem af familien, som derfor naturligvis også skal portrætteres som sådan, når fotografen kommer.

Den elegante dame

Så er der et sjovt eksempel på den modebevidste dame, som har været hos fotografen i fineste hvid sommerdress og mørk stråhat. Og den lille hvide hund er blevet sommerklippet, så siddende på et bord tæt på damen supplerer de hinanden fint i en trekantkomposition. Portrættet er kopieret som postkort, så man kan sende familie og venner en præsentabel sommerhilsen.

Selv samme dame har gentaget succesen i en vinterudgave: her iført voluminøs pels og hunden også med vinterpels, denne gang tættere på damen - den hvide og mørke pelskontrast samt den diagonale komposition viser deres samhørighed, samtidig med at damen sender et koket blik til fotografen. En vinterlig hilsen fra en selvbevidst dame.

Med barn og hund i atelieret

Disse to billeder lægger op til en sammenlignende tolkning. På det ene billede ser vi en lille, vel knap et-årig pige siddende i sin fine, hvide kjole på en stol dækket af et hvidt lammeskind, som farvemæssigt falder sammen med pigens tøj, og som giver et fint, sart indtryk. Hun løfter kækt den ene arm og smiler sødt til fotografen. På et bord tæt op ad pigen, men halvt dækket af lammeskindet sidder en lille, glathåret hund med mørk pels. Den har fået et hvidt, bredt sløjfebånd om halsen, så dens hoved og ansigtsudtryk træder tydeligt frem. Hundens blik er også rettet mod fotografen, men hvor pigen udstråler glæde, så ser hunden noget sørgmodig ud. Det er tydeligvis barnet, som er i centrum, og hunden, der indtager andenpladsen. Kunne hundens triste blik være udtryk for en vis bekymring over således at have fået en konkurrent som familiens midtpunkt?

På det andet billede er opstillingen med en lidt ældre pige og hendes hund helt anderledes. Her er det den lidt større, hvidpelsede hund med fint halsbånd, der er placeret på en stol dækket med et skind. Ved dens side står pigen og læner sig ind mod hunden, så de hver optager halvdelen af fotografiet. Visuelt dominerer hunden med al pelsen og dens lidt højere placering samt pigens kropshældning og arm ind mod hundens pote, og hunden kommer dermed til visuelt at dominere billedet. Her er det pigen, der kærligt og stolt viser os sin hund, og så tætte og glade som de to er, er de blevet forevigt.

Familien hos fotografen

Det første eksempel viser et ægtepar med to voksne børn. Opstillingen er holdt inden for en retvinklet trekant med hypotenusen som afgrænsning for familien og dermed et ret stort felt uden staffage. Inden for trekanten sidder faderen i en tronagtig stol, ved hans side står moderen ved siden af sønnen og foran disse to sidder datteren tæt op ad broderen og moderen og med sin arm hvilende tæt på faderens. Alle er klædt i nobelt, mørkt tøj. I det retvinklede hjørne er placeret en provstindestol, hvor en lys mops træder tydeligt frem mod det mørke tøj, mageligt henslængt på stolen, med hovedet vendt mod fotografen med et intenst blik, nøjagtigt som familien. Mopsens placering i kompositionen - og det, at den er anbragt i den fine stol forrest i billedet, viser med al tydelighed, at denne mops indtager en central position i den tæt forbundne familie.

Det andet eksempel viser formentligt to søstre, ligheden mellem de to taget i betragtning. Den ene søster siddende og den anden stående ved hendes side med en beskyttende arm omkring søsterens skulder. Den siddende søster holder en lille hvalp i armene og foran sidder en jagthund, som med dens hvide pels aftegnes flot mod de mørke skorter. Efter race og aftegningen at skønne kunne den ranke hund være det stolte ophav til hvalpen. Kunne anledningen til besøget hos fotografen mon ikke sandsynligt være de to søstres glæde over og ønske om at blive forevigtet med den lille ny, der sidder så trygt beskyttet af de to kvinder?

Hvis man dykker ned i kunsthistorien og fotografiets historie, vil man finde det visuelle bevis for, hvor meget vi har sat og stadig sætter pris på at dele familielivet med *meneskets bedste ven*.

Rynker ...

Historien om gevindtyper

Hans Elfelt Bonnesen

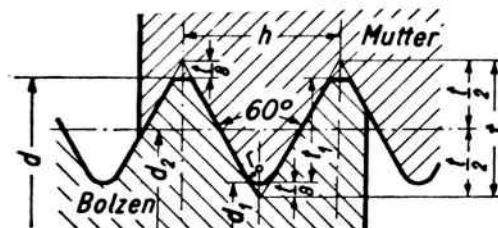
Metrisches Gewinde nach DIN 13, Bl. 1 (2.49x) S

Gewindemaße

Bezeichnung z. B.:

M 16 ($d = 16$ mm)

Dreieckshöhe $t = 0,8660 h$
 Gewindetiefe $t_1 = 0,6495 h$
 Rundung $r = 0,1082 h = \frac{t}{8}$

Whitworth-Gewinde nach DIN 11 (6.23x)

Gewindemaße

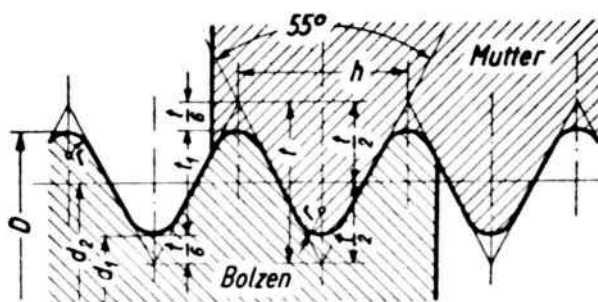
Bezeichnung z. B.: $2\frac{3}{4}''$ ($d = 2\frac{3}{4}'' = 69,853$ mm)

Eingeklammerte Durchmesser möglichst vermeiden!

In DIN 11 (6.23x) ist der Gewindedurchmesser noch mit D bezeichnet.

Gewindekernlöcher
 vgl. S. 266

Steigung $h = \frac{25,40095}{z}$
 Dreieckshöhe $t = 0,96049 h$
 Gewindetiefe $t_1 = 0,64033 h$
 Rundung $r = 0,13733 h$

Eingängige¹⁾ Sägewinde nach DIN

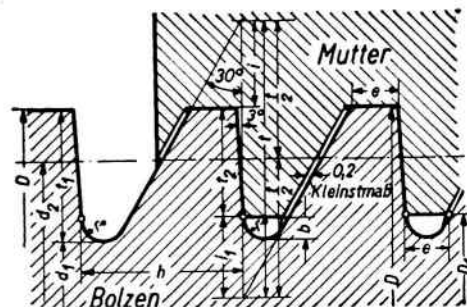
Gewindemaße

Bezeichnung z. B.: S 65 x 4 ($D = 65$ mm; $h = 4$ mm)

¹⁾ Mehrgängige Gewinde erhalten die entsprechend mehrfache Steigung mit dem zur einfachen Steigung gehörenden Gewindeprofil.

²⁾ Die einzelnen genormten Durchmesser sind aus der Tabelle S. 208 zu ersehen.

$t = 1,73205 h$
 $i = 0,52507 h$
 $i_1 = 0,45698 h$
 $t = t_2 + i + i_1$

Eingängige¹⁾ Trapezgewinde nach DIN

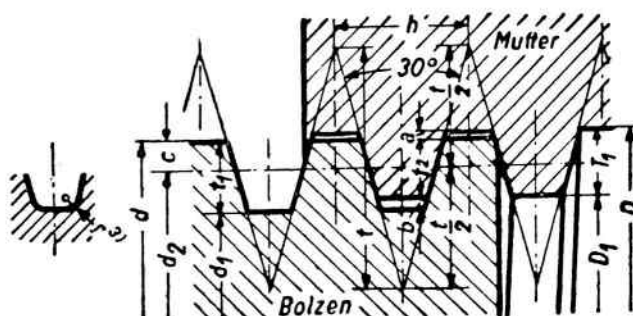
Gewindemaße

Bezeichnung z. B.:

Tr 48 x 8

($d = 48$ mm; $h = 8$ mm)

Dreieckshöhe $t = 1,866 h$
 Flankendurchmesser $d_2 = d - 0,5 h$
 Bolzen-Kern-durchmesser $d_1 = d - 2 t_1$
 Mutter-Gewinde-durchmesser $D = d + 2 a$
 Mutter-Kern-durchmesser $D_1 = d_1 + 2 b$
 $c = 0,25 h$

Fire forskellige gevindprofiler. Bruno Stange, "Tabellenbuch Metall", 1956.

Medlemmer af Dansk Fotohistorisk Selskab interesserer sig for næsten alle aspekter af fotografiens historie. De fleste har gamle kameraer eller filmoptagere som hovedinteresse. Nogle samler på bestemte fabrikater eller kan ganske enkelt fremvise en imponerende samling af højst forskellige fotografiske rariteter. Der er også mange, der har gamle fotografier som hovedinteresse. En del er interesseret i processer, især fra fotografiens barndom.

En mindre kreds af medlemmerne reparerer kameraer, der ikke længere fungerer, men mange er herunder stødt på problemer med de ganske små skruer og møtrikker, som holder kameraet forskellige dele på plads, og som i sidste ende lukker kameraets ydre skal. De allerfleste skruer og møtrikker på kameraer er udført i metrisk standard, dog kan det undre, at det universelt brugte stativgevind er 3/8 tomme engelsk.

Det, som jeg i denne artikel vil forsøge at redegøre for, er det som menigmand, og må man i denne forbindelse være en anelse chauvinistisk, mange kvinder med et lidt pudsigt ord kalder for rynker – med andre ord gevind. Den mest almindelige vanskelighed man møder er, at en skrue eller bolt ikke kan indføres i et skruehul eller at en møtrik ikke kan køre uhindret ind over en bolt eller en skrue, selv om man mener, at dimensionen er den samme.

Helt vildt bliver det, når vi taler om objektivgevind, som for det første er af stor diameter, men samtidig er udført med et meget fint gevind fabrikeret med ualmindelig stor nøjagtighed. Ikke så mærkeligt, at man fandt på at udføre sammenkoblingen mellem kamerahus og objektiv ved hjælp af forskellige former for snaplåse.

Løsningen

Årsagen til den store babyloniske gevindforvirring er, at der findes op mod 51 forskellige gevindformer, som ikke på nogen måde samarbejder, eller gør det så dårligt, at skruen går fast, og ikke lader sig rokke, især hvis det drejer sig om større gevindvandring.

Hovedårsagen er, at man i den engelsktalende verden bruger det såkaldte Whitworth-gevind baseret på engelske tommer og dele af tommer. Systemet var oprindeligt foreslået som standard i 1841 af den engelske ingeniør Sir Joseph Whitworth, der fandt, at det var nødvendigt at gøre op med de mange forskellige gevindtyper, der var ved at dukke op. Årsagen var, at George Stephensons damplokomotiv (1829) blev videreudviklet og indsat i England på et større og større net af jernbanelinier. Det var denne industrielle

Leica M 39 x 1/26"

revolution, der medførte, at en standardisering af bolte og møtrikker blev indført.

Det andet hovedsystem for mål på forskellige gevindtyper er det såkaldte metriske system, som kun langsomt blev indført på grundlag af det franske Videnskabernes Akademis definition, nemlig at en meter var en timilliontedel af afstanden fra Nordpolen til ækvator målt gennem Paris. I Danmark blev metersystemet indført den 4. maj 1907 med ikrafttræden den 1. april 1912. Det tog med andre ord sin tid. Først ved årsskiftet 1999/2000 ophørte tømmerforretninger således med at udmåle træ i fødder. Alle filmstudier og selv DRTV brugte fødder som mål for dekorationsvægge i studieopbygninger. Den dag i dag taler vi stadig om 1/2 tomme, 3/4 tomme og 1 tomme vandrør. Det samme gælder 4 eller 6 tommers faldstammer i etageejendomme; ja endog sprængmoderne hjul og dæk til biler og cykler reklameres og sælges i tomme mål.

Det samme gælder i øvrigt cykelstel og TV skærme, og vi taler trods alle forsøg på at slå ordet "tommer" ned – om en tommestok. Al trafik til søs udmåles i sømil, og hastighed i knob. Lufttrafikken afvikles ved brug af højder i fod og afstande i sømil. Når piloter taler med kontrolenheder på jorden taler man om højder i feet og afstande i miles. Retfærdigvis skal det dog nævnes, at den internationale meteorologiske verden nu bruger metersystemet. Selv den af franskmændene opfundne Reamur-varmeskala er dog blevet forladt.

Praktiflex M 40 x 1 mm

10-talssystemets fallit

Enhver må erkende, at jordens omdrejning om sin egen akse ikke følger 10-talssystemet, og at en cirkel – og dermed jordens omkreds er opdelt i 360 grader, der hver for sig er opdelt i 60 minutter. Så viseligt er det indrettet, at jorden på et bueminut drejer sig nøjagtig 1/60 del af en grad. Ved 360 grader har jorden drejet sig en omgang. Forsøg med at opdele cirklen i 400 grader har vist sig at være ynkeligt mislykkede, selv om terrænløbere tvang den finske kompasfabrik Silva til at indføre 400 grader på visse kompasser til terrænløb.

12-talssystemet

Når man hører om disse afvigende systemer for afstande, mål og vægt og mener, at det er englænderne, der – gud ved hvorfra – har opfundet denne kulrede måde for mål, vægt, rumfang samt møntenhed, så er det ikke korrekt. I virkeligheden er det gamle romerske målesystemer, der har overlevet i den engelsktalende verden, medens den franske videnskab fandt på ideen med den nævnte timilliontedel af afstanden fra pol til ækvator.

Der er ingen tvivl om, at brugen af tommer altid haft sine forkæmpere, oftest udtrykt på den måde, at tommer er et menneskeligt mål, hvor en tomme blev udlagt som bredden på en voksen mands tommelfinger (på engelsk a thumb) deraf ordet en tomme. I praksis var 12 tommer det samme som

en fod. De tolv tommer lod sig let halvere til 6, som igen kunne halveres til tre. Foden lod sig også firdele til tre tommer og man havde som det vil ses, menneskelige forhold stadig uden at tage tilflugt til "halve løsninger", som lynhurtigt må tage tilflugt til halve tal.

12-talssystemet vandt også indpas i det engelske møntsystem, der som bekendt bestod af 12 pence til en shilling, og 20 shilling til et pund. Bedstefars weekendgave på en shilling eller en julegave på en guinea (1 pund + 1 shilling) kunne uden skærmydsler deles mellem 2, 3 eller 4 børn uden at nogen blev forfordelt.

Min egen svigersøn bliver helt glasagtig i øjnene ved synet at de mange små cerutæsker i vores sommerhus – oprindeligt bygget af min egen far – som på enden er forsynet med de forskellige søm, dykker og skruers mål udtrykt i tommer eller dele af en tomme. For min svigersøn er det et mysterium, at en skrue kan være udtrykt som for eksempel:

'5/8" linsehoved messing' eller '5/4" dykker', hvor metriske mennesker vil foretrække at der stod:

'15,875 mm messingskrue med ovalt hoved' eller '31,74 mm søm uden hoved'.

OK, jeg indrømmer – lettere tøvende, og medens armen drejes rundt på mig – at det metriske system er alt andet overlegent !!!!;

Og apropos feet, eller fødder, så er der jo også det med tegninger af bygninger.

Her opereres der den dag i dag i den engelsktalende verden med udtrykket "An inch to a foot". I stedet for omsætningsforhold som 1:500, 1:400, 1:300, 1:250, 1:200 eller 1:100, nøjes man med ganske enkelt at udføre tegninger, således at 1 inch på tegningen svarer til 1 fod i det endelige forhold. Ja, der findes ganske enkelt tegningsblokke hvor linjeringen er udført i tommemål, et forhold der gør det yderst nemt og ganske entydigt, hvis man hurtigt ridser en bygningsdel eller bygningsændring op.

De helt specielle gevindtyper

For at holde os til gevindtyperne så havde Store Nordiske Telegraf fabrikkerne i Sydhavnen omkring forrige hundredskifte driftige ingeniører og værkførere ansat. I ledige stunder gav disse sig til at udvikle deres helt egne gevindtyper, hvor det enkelte gevindsnits vinkel og antallet af gevindskær pr. tomme var helt afvigende fra enhver kendt norm. Bag dette lå klare kommercielle interesser. Udstyr leveret til den transrussiske forbindelse fra Klaipeda i det nuværende Estland til Vladivostok ved Det Japanske Hav havde mange forstærkerstationer undervejs, hvor der var place-

ret "repeater". Disse bestod af komplicerede relæfunktioner, hvori der indgik mange mekaniske komponenter. Ved eftersyn og justering af dette udstyr kunne det ske, at man tabte en diminutiv bolt eller en møtrik på gulvet; i uheldige tilfælde kunne denne lille genstand forsvinde ind under et fodpanel.

Nu var gode råd dyre. Den eneste løsning var at få leveret den rigtige bolt eller møtrik fra Nordisk Telegraf-Selskabs eget lager i København, med store udgifter involveret.

Heri lå en god og sund forretning skjult.

Whitworth-systemet

Sir Joseph Whitworth, der omkring 1841 sørgede for at man anvendte ensartede normer for gevind i den engelske industri, stod over for en monumental opgave. Årsagen var naturligvis, at man måtte gå ud fra, at en norm måtte være baseret på inches og 12-talssystemet og ikke på 10-talssystemet.

Ud fra alenlange forsøg med forskelle mellem jern og ståls styrke og indre spændinger fandt man gevindstigninger, som viste sig at være naturlige i det praktisk arbejde, og kom frem til at en bolt med en tommes tværsnit skulle have nøjagtig så og så mange gevindskæringer. Når dette var fastlagt, var der kun at skalere dette op eller ned, alt efter hvad der var behov for. At det ikke er så enkelt som det lyder, og at der kan fabrikeres afvisninger er der mange morsomme eller bedrøvelige beretninger om.

Under 2. Verdenskrig blev der antændt mange brande i engelske storbyer ved bombenedkastninger. Brandvæsenet i London var opbygget med et brandvæsen for hvert "district", og de stedlige brandmajorer havde i generationer moret sig med at udarbejde særlige gevindtyper, både for udstyret, men hvad der var værre også for tilslutningen til brandhanerne. Enhver kan forstille sig hvilket postyr der har afstedkommet, når de forskellige brandvæsener ikke har kunnet hjælpe hinanden på

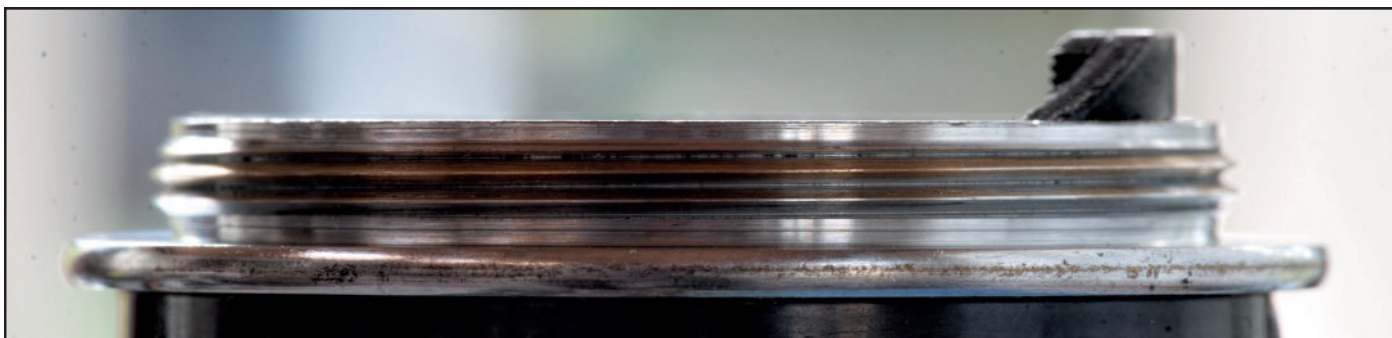
Edixa Reflex M 42 x 1 mm

grund af afvigende gevindtyper. Og for lige at afrunde. Husk på, at hjulboltene på ældre amerikanske biler har links gevind på bilens venstre side, - og glem ikke at en sprængmoderne Husqvarna buskrydder bruger links gevind på den drivende aksel.

Under mit studieophold i USA anskaffede jeg mig et dyrt amerikansk gevindskæresæt, som jeg stadig har. Ved at betragte betegnelserne på de forskellige gevind, bliver man ganske svimmel, indtil man bliver klar over, at der trods alt er system i sagerne. Sådan da. Lige til man kommer til rørgvind, hvor man træder ind i en helt ny og besynderlig verden.

At amerikanerne også arbejder med tusindedel af tommer oplyses kun for at kaste et sidste tågeslør ud over historien om "rynker".

*Illustrationer:
Klaus-Eckard Riess
Niels-Ove Rolighed*

Mit smukke Lordomat

Klaus-Eckard Riess

Ved skrotsalget på et medlemsmøde i Østerbrohuset faldt jeg for dette bemærkelsesværdige kamera fra Wetzlar, som for en gangs skyld ikke kommer fra huset Leitz, men til gengæld fremtræder i et smukkere og mere harmonisk design end det lovpriste og eftertragtede Leica.

Lordomat kameraet virker meget gedigent. Filmilægningen er betydelig nemmere end i et Leica, idet hele bagklædningen kan trækkes af på en nem måde. Filmtransport og spænding af lukkeren foregår ved en dobbelt bevægelse af fremtræksgrebet. Den koblede afstandsmåler har en basislængde på 60 mm.

Objektivet Lordonar 1:2,8/50 er udskifteligt og består af 4 linser i 3 grupper, ligesom et Tessar. Det kan være blevet fremstillet både hos Enna i München eller hos Wilhelm Will i Wetzlar. Lidt upraktisk er det, at afstandsringsen bør holdes fast ved valg af blænde, da afstandsindstillingen ellers flytter sig med.

Hvem var mester for dette skønne kamera, der har fortjent en plads i min kameravitrine og et par sider i *Objektiv*?

Det var Rudolf Leidolf i Wetzlar! Han havde stået i finmekanikerlære hos Hensoldt og grundlagde sammen med en vis Karl Regel allerede i 1921 firmaet *Leidolf & Regel OHG*, der kom til at leve af at fremstille mikroskopdele til byens optiske industri. 1937 trækker Karl Regel sig tilbage, hvorefter virksomheden omdøbes til *Optisch-Mechanische Werkstätte Rudolf Leidolf*. Under dette navn startes en produktion af prismekikletter med den meget sigende betegnelse *Superleicht*, som bærer Rudolf Leidolf og hans familie nogenlunde helskindet og uden større bombeska-der igennem krigsårene.

Den afgørende forandring sker, da datteren Hil-trud præsenterer svigersønnen Fritz Meinhardt. Han er en meget begavet, opfindsom og skattet medarbejder hos Leitz, men får af Rudolf Leidolf tilbudt jobbet som virksomhedsleder og udviklingschef i det firma, der nu kalder sig *Leidolf Kamerawerk*.

Omkring 1948 startes med det relativ beskedne 4x4 kamera Leidax. Dette navn skurrer i nogens ører i Wetzlar, så det må ændres til Leidox, Lordox og Lordette, der optræder både i 4x4cm og 24x36mm format.

Fritz Meinhardts store scoop bliver Lordomat kameraet, som første gang vises frem på photokina 1954. Det tilbydes til en pris af 240,00 DM. To år senere vækker det videreudviklede Lordomat C35 opsigt på fotomessen i Köln. Nu er kameraet blevet udstyret med ukoblet belysningsmåler og med en søger, der kan prale af indspejlede rammer til 35mm, 90mm og 135mm objektiver samt paral-lakseudligning.

De følgende år bringer man mange forskellige kompakte søgerkameraer på markedet, både med og uden afstandsmåler og belysningsmåler, og fra 1960 også med belysningsautomatik.

Tilsyneladende har Rudolf Leidolf ingen egen marketings- og salgsafdeling, men overlader det hele til det internationalt orienterede handelsfirma Wedena.

Store grossistvirksomheder og også postordrefirmaet Quelle får stadig større indflydelse og presser priserne, hvilket medfører at fotodetailhandlen helt dropper Leidolfs kameraer. Tilmed begynder Quelle at hjemtage og markedsføre japanske kameraer til priser, som Leidolf ikke mere kan konkurrere med.

Han er nødt til at opgive det hele og sælger produktionsvirksomheden i 1962 til det schweiziske firma Wild Heerbrugg. Således bliver Leidolf Kamerawerk en af de første tyske kamerafabrikker, der kapitulerer overfor konkurrencen fra Japan.

Familien flytter derefter til en anden by i nærheden af Wetzlar. Efter sigende brænder Rudolf Leidolf alle sine gamle firmadokumenter i pejsen. Det må siges at være en trist afslutning på et livsværk.

Selv dør Rudolf Leidolf i 1965 af en uheldelig sygdom i en alder af kun 66 år.

Loppefund af Elfelt glasplader

Lennart Weber

I foråret blev jeg kontaktet af en erfaren loppe-marked-gæst, der mente, at han havde fundet nogle spændende glasplader, som angiveligt skulle stamme fra kongelig hoffotograf Peter Elfelt. Jeg var i første omgang lidt skeptisk, fordi jeg ofte er blevet skuffet, når nogen har villet præsentere mig for Elfelt-materiale.

Men i dette tilfælde var det faktisk et spændende fund. Det bestod af ca. 20 gamle papæsker med glasplader og en del stereoskopnegativer på glasplader med de håndskrevne notater fra cirkulationsmappen, som blev brugt af medlemmerne af Stereoskopklubben. Og så var der tre indrammede fotografier af Elfelts personale hvoraf det ældste er fra 1899.

I første omgang var fundet af de tre personalefotografier for mig en positiv overraskelse. Bag på billederne havde man skrevet navnene på de personer, der var på fotografierne, og dermed får vi adgang til navne på de personer, der i 1890'erne arbejdede for Peter Elfelt. Derfor ved vi nu, at det ikke kun var Peter Elfelts bror, Carl Petersen, der var ansat i firmaet. Hans hustru, der omtales som "fru Carl Petersen" var også ansat i firmaet.

Og så er det naturligvis også tankevækkende at se hvor tæt Elisabeth Mürer sidder på chefen allerede i 1899. I 1905 fødte hun en søn, som Peter Elfelt var far til. Men det blev forsøgt hemmeligholdt helt frem til sønnens død i 2002.

Billedet har været bragt i Objektiv nr. 90, men her manglede der informationer om personerne på billedet. Dem har vi nu.

Bryllupsfoto fra 1892

Men glæden ved loppefundet blev absolut ikke mindre, da jeg fik åbnet de gamle papæsker med glaspladenegativer og fik dem skannet. Det viste sig, at de indeholdt spændende materiale, som klart kan føres tilbage til Peter Elfelts virksomhed. Bl.a. et fint portræt af brygger Carl Jacobsen, Carlsberg. Glaspladen har et dækpapir med et nummer, og i Elfelts protokol kan man læse, at

dette portræt er optaget i februar 1926, og at det er Carl Jacobsen.

Men der var også en æske med 'private plader', som viste sig at indeholde interessante og hidtil ukendte fotografier.

Her lå et bryllupsfoto fra 1892 hvor Peter Elfelt blev gift med sin første hustru, Any Emilie Casperine Andersen. På billedet knæler Peter Elfelt og giver hende ring på. Hun fødte en datter og en søn inden hun døde i 1897 i en alder af blot 25 år. Billedet fra deres bryllup i 1892 har tidligere været gengivet i Objektiv 90, der handlede om Peter Elfelt. Men det er interessant at glaspladen er dukket op.

I kassen lå også et bryllupsbillede fra samme ægteskab med påskriften: 'kasseret', og dette foto har ikke hidtil været kendt. Og så indeholdt kassen en stribe hidtil ukendte fotografier af en ung Peter Elfelt i forskellige skuespilroller.

Der var en del glaspladenegativer til stereoskopbilleder, og så var der nogle kasser med glasplader, som ikke umiddelbart kan føres tilbage til Elfelt.

Stammer fra dødsbo

Jeg har naturligvis forsøgt at finde ud af hvor fotografierne og glaspladerne kommer fra. Men informationerne stopper ved en person, der lever af at tømme dødsboer, og han kan blot huske, at glaspladerne dukkede op i slutningen af 1990'erne, og han kan ikke huske hvilket dødsbo pladerne kommer fra.

Men når man ser på kassen med 'private plader', stereoskopbillederne der har været rundsendt i Stereoskopklubben og de tre personalefotografier, så må det komme fra en familie med meget tætte relationer til Peter Elfelt eller de personer, der førte firmaet videre efter at Peter Elfelt døde i 1931. Især kassen med 'private plader' og materialet rundsendt i Stereoskopklubben må betyde, at disse ting er blevet opbevaret hos chefen selv. Og tættere på kommer vi næppe her og nu.

Fra venstre ses i bagerste række fem mænd, I. Lorenzen, Lundager, Th. Larsen, Carl Petersen (bror til Peter Elfelt) og Nielsen. I forreste række Elisabeth Mürer, Peter Elfelt, Oxholt Howe og fru Carl Petersen.

Bryllupsfoto fra 1892 af Peter Elfelt med sin første hustru, Emilie Elfelt.

Bryllupsbilledet fra 1892 som blev kasseret.

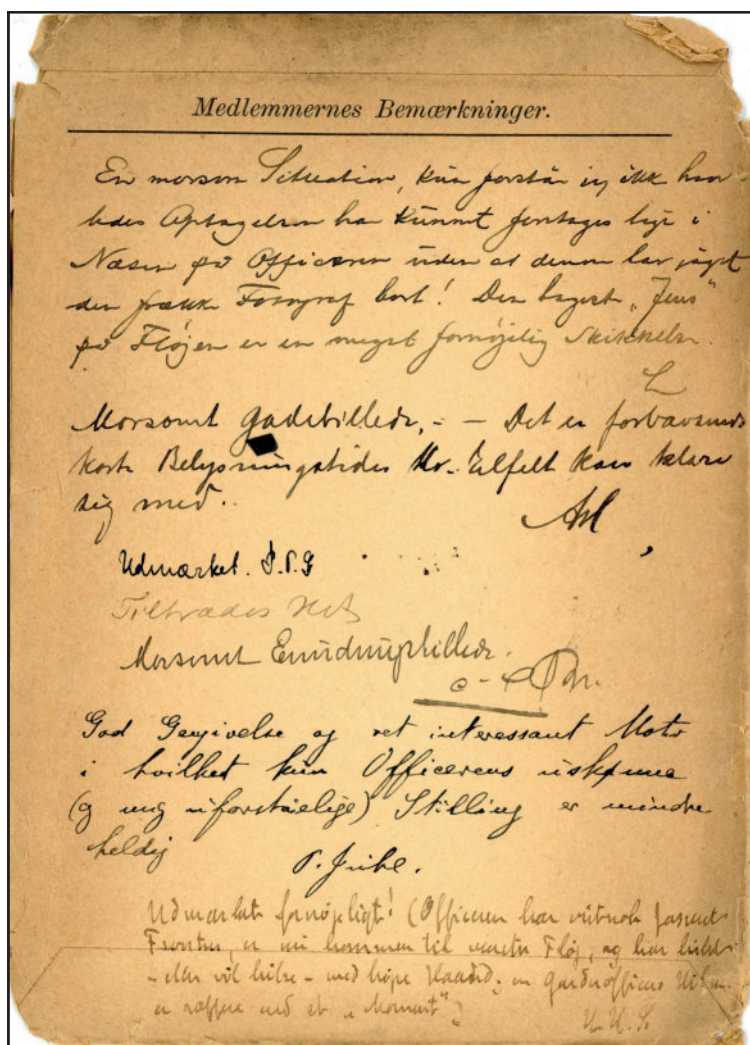
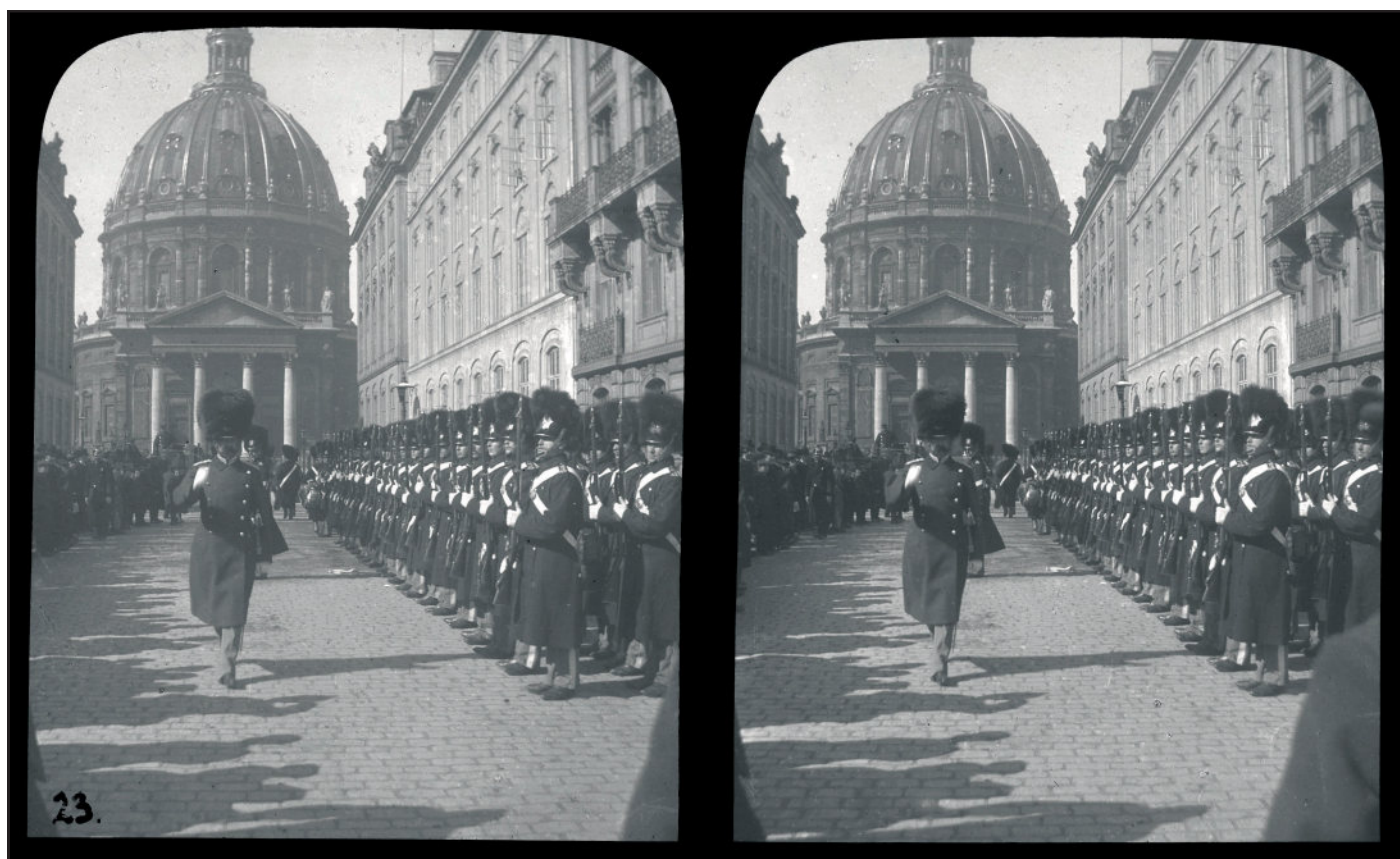
Brygger Carl Jakobsen.

Her det oprindelige glaspladenegativ til stereobillede nr. 5707. Det er fra 1906 og viser Kong Håkon på besøg på det danske krigsskib, 'Herluf Trolle'. Glaspladen er desværre knækket adskillige steder. Man har forsøgt at redde negativet ved at klæbe det på en glasplade.

Og sådan ser stereoskopbilledet ud, når det er restaureret. Stor tak til Peter Randløv.

Dette billede er et velkendt stereobillede, som har været sendt rundt i cirkulationsmappen til Stereoskopklubbens medlemmer.

Her et af de mange fotografier af Peter Elfelt som skuespiller.

I kommentarerne til Elfelts stereobillede af vagtparaden kan man bl.a. læse: 'Det er forbavsende korte lukketider, hr. Elfelt kan klare sig med'.

Olympisk kamerateam

Klaus-Eckard Riess

For 25 år siden deltog jeg i De Olympiske Lege 1992 i Barcelona. Jeg duede ikke til nogen af disciplinerne og vandt ingen medaljer, men jeg var til gengæld med til at sørge for, at sportsfotograferne fik taget ordentlige billeder.

Nikon Corporation havde bedt Dansk Fotoagentur A/S om assistance på den store servicestand i det olympiske "Main Press Center". Dengang var Nikon kameraer i overflod hos alverdens pressefotografer, og de skulle selvfølgelig bakkes op af Nikon-specialister, som man hidkaldte fra flere lande. Den olympiske komité satte snævre grænser for, hvem og hvor mange, der måtte komme ind i pressecentret og på de forskellige sportssteder. For eksempel blev kun otte danske fotografer akkrediteret. Selv skiltning med firmanavn satte man strenge regler for, og ved den, der stak i øjnene med en vældig Nikon- eller Canon-reklame på trøjen. Alt kommercielt var bandlyst, undtagen naturligvis Coca Cola, hovedsponsoren, hvis røde skiltning lyste op alle vegne.

Vort skiftehold på vej til pressecentret: Holland, Spanien, Belgien, Danmark, England.

Nikons servicecenter stod til rådighed for fotograferne fra kl. 7 morgen til kl. 24 midnat. Medens vi teknikere fra de forskellige lande arbejdede i to skiftehold, så det ud til at de japanske Nikon-folk knoklede døgnet rundt. Dagen igennem flokkedes fotograferne om den skranke, hvor man tog sig af deres problemer og ønsker. Vi blev hurtig klar over, at kun de færreste kameraer var gået i stykker under De Olympiske Lege. Mange fotografer, der var sluppet igennem den olympiske komités nåleøje og var blevet akkrediteret, havde tilsyneladende ikke bare slæbt deres eget, men også kollegaernes defekte udstyr med til Barcelona. Ved siden af mange rutinemæssige kamera-check og småreparationer, skiftede vi lukkere, der var blevet knust af fummelfingre, elektroniske kredsløb,

som en køkkenbordsmekaniker havde brændt af, og endog spejlhuse, der havde fået dødsstødet ved voldelige begivenheder. Hele servicen blev udført gratis. Dermed rakte Nikon også en hjælpende hånd til fotograferne fra de eksotiske lande, hvor betryggende servicefaciliteter endnu ikke fandtes. Lån af udstyr var det andet store tilbud, som Nikon havde til pressefotograferne. Det var især objektiverne med de store brændvidder, der var rift om, først og fremmest de nye, hurtige autofokusobjektiver på 300mm og 600mm. Der var rigeligt at gøre godt med. For os, der kom fra et lille land med beskednere forhold, var det et imponerende skue at se så meget udstyr på én gang. Nikon F3, F4 og F801 til udlån stod linet op i meterlange baner. Objektiver og andet tilbehør fyldte store skabe, og mængden af lange teleobjektiver i deres flotte kufferter fik hele vægge til at skinne af metal.

Foruden i hovedpressecentret var Nikon repræsenteret med mindre servicestationer på det olympiske stadion, i basketball-hallen i forstaden Badalona, samt i Banyoles, hvor konkurrencerne i roning faldt sted.

Sammen med et lille internationalt team af Nikon-folk var jeg på selve åbningsdagen den 25. juli 1992 stationeret i begivenhedernes centrum på det

olympiske stadion. Tilfældigvis fejrede Nikon Corporation netop den dag sit 75-års jubilæum, hvilket vi dog ikke tænkte videre over. På nærmeste hold, så at sige halvt bag kulisserne, fik vi et indblik i den altomfattende organisation bag den storslåede åbningsceremoni. Os selv blev der ikke meget brug for. Kun en enkelt fotograf, en svensker, var snublet med sit kamera. Medens min engelske kollega spændte hans objektiv sammen, rettede jeg hans Nikon F4 op. Fotografens blodige knæ kunne vi ikke gøre noget ved. Vi kunne heller ikke ændre på, at der i pressefotografernes loge dukkede mange af de lange, lysegrå Canon-teleobjektiver op. Vi blev endda bedt om at tælle dem. Nikon-folkene var altså klar over, at de var på vej til at blive overhalet indenom. Nikon havde ellers lige lanceret de nye AF-I teleobjektiver med indbygget motor, men desværre først fem år efter at Canon begyndte at stjæle billedet med sine hurtige USM-linser. Det er alt sammen historie nu. Forlængst er forspringet, først Nikons og sidenhen Canons, blevet udlignet. Men konkurrencen fortsætter lystigt og driver udviklingen fremad.

Og hverken vi Nikon-teknikere eller pressefotograferne drømte vel 1992 i Barcelona om, at ordet "film" ville blive til et sjældent begreb inden vi fik set os om.

På arbejde for alverdens Nikon-fotografer

Halvanden time før åbningsceremoniens start. I forgrunden presselogen og pressefotograferne. Og forfatteren.

Blik fra presselogen. Klokken er 20.00 den 25. juli 1992. Nikon Corporation fylder 75 år netop på denne dag.

Da mormor var ung ...

eller hvad adressen på et fotoatelier kan fortælle

Klaus-Eckard Riess

1
Hun er ung og yndig og klædt på til danseskole omkring år 1893.

Fotografen hedder **E. Mayen, Atelier Emma Dorseth** i byen **Elbing**, der i dag kaldes Elbląg og ligger i den polske del af det tidligere Østpreussen. Hvad min mormor må have følt, da hendes hjemstavn gik tabt i verdenskrigens sidste dage, har jeg ikke hørt hende tale om.

Adresserne på de gamle visitkortbilleder fra vor families gemmer vidner om stationerne på min mormors livsvej.

2

Det næste visitkortbillede fik hun taget i 1908 hos den dengang meget kendte **Hoffotograf Hahn** **Nachfolger E. Müller** på **Ferdinandstraße 11 i Dresden.**

Vi ser en ung og attraktiv enke, der som leder af en modeforretning står på egne ben, efter at have fulgt sin syge mand til Dresden, hvor hun plejede ham den sidste tid inden hans død.

Denne kærlige og handlekraftige kvinde var lige hvad min morfar havde brug for i sit hus og til sin bedrift i Bautzen. I maj 1909 førte han hende op til alteret i Dresdens berømte Frauenkirche.

3

Efter de første ti år af deres lykkelige ægteskab tilegnede hun ham i 1919 det tredje visitkortbillede, som **Atelier Oskar Meister** på hovedstrøget **Kaiserstraße** i byen **Bautzen** var mester for. På dette tidspunkt havde hun allerede styret min morfars møbelvirksomhed igennem første verdenskrigs svære tid. Inflationen i 1923 og depressionen i 1929 havde hun endnu til gode, men også disse udfordringer taklede hun med professionalisme og courage.

4 og 5

Det var en skikkelig og pæn mand, min mormor havde giftet sig med i 1909. Bare se på hans ungdomsportræt på det fjerde visitkortbillede, taget omkring 1895 af det prisbelønnede **Atelier M. Grüner** på **Schulstraße 3 i Bautzen.**

2 3

4 5

Billedgruppen

Gerhard Ryding

Mødereferater

Torsdag 23. marts

Af Lennart Weber

Panorama med selfie

Billedgruppen havde igen besøg af nye medlemmer, og der var fint fremmøde til dette møde. Den traditionelle runde med informationer fra medlemmer blev afkortet efter henstilling fra aftenens foredragsholder. Og det blev respekteret. Der blev dog plads til nogle få korte informationer. Bl.a. medbragte et medlem et fint panoramafoto af krigsveteraner fra ca. 1930-31.

Derefter leverede Niels Resdahl Jensen et fint foredrag om panoramafotografering med indlagte overraskelser. Vi fik både en grundig gennemgang af teknikken bag de specielle panoramabilleder og historien om udviklingen fra 1830-erne og frem til i dag. Niels har bygget sine egne kameras, og han viste fine eksempler på panoramabilleder fra både Danmark og udlandet, herunder flere meget fine billeder fra Stockholm.

Han sluttede aftenen af med at vise egne optagelser fra København, og disse billeder blev studeret med særlig interesse, fordi de viser byens historiske udvikling i nyere tid.

Og så til overraskelserne. Niels fortalte om hvordan han skaffede sig adgang til gode fotooptagelser fra toppen af byens tårne og ofte over disse tårne. Han har balanceret på toppen af høje byggekraner og han har brugt stænger således at optagelserne ofte er lavet over byens højeste tårne.

Der blev også vist en speciel selfie, der er optaget årtier før det blev nutidens mode. På et stillads i København havde Niels fået placeret sit kamera i toppen af en lang stang, hvor han styrede kameraet mod vind ved hjælp af wirer.

“Selfien” af Niels er taget på toppen af Helligåndskirken 1986. Niels har stillet sit stativ op i tårnets stilladshøjde.

Torsdag 27. april

Af Lennart Weber

Fin præsentation af daguerreotypi

Ved forårets sidste møde i billedgruppen var der sat fokus på daguerreotypi. Aftenens foredragsholder var Ann Vibeke Knudsen, og der var en del medlemmer, der havde medbragte deres egne daguerreotypier. Der blev vist flere spændende

Ann Vibeke Knudsen:

I anledning af indlægget om daguerreotypiens historie i Danmark havde billedgruppens medlemmer taget deres bedste daguerreotypier med, og der var mange spændende sager at glæde sig over. Jeg havde bl.a. mit allerførste daguerreotypi med, fundet på et loppemarked på Bornholm. Det er usædvanligt stort, en halvplade, dvs. ca. 10 x 14 cm. Det er ganske fint håndkoloreret, lidt rødt på kinderne, guld på smykkerne etc. Den stregtegnede indramning viser, at det er et daguerreotypi fra 1840'erne. Desværre er det ikke signeret. Indramningen har oprindeligt været rigtig fin. Hvor rammen nu fremtræder med det, vi kalder "husmandsforgyldning", aner man bladguld nedenunder. Og hele indramningen incl. bagsiden er fremstillet af fineste mahogni, hermetisk tillukket som et daguerreotypi bør være, for at det ikke skal gå til. På bagsiden er der i mahognien buede skurestriber, som om billedet kunne have hængt på et skib. Den første daguerreotypist på Bornholm kom i sommeren 1847 og hed Anders Sebastian Rosenkrantz Olsen. Om dette store, usædvanlige daguerreotypi skyldes ham, er dog blot et gæt.

fund, og billederne blev grundigt studeret inden aftenens foredrag.

Ann Vibeke Knudsen var som altid grundigt forberedt, og hun kom vidt omkring. Både i forhold til den historiske baggrund for disse tidlige fotografier på kobberplader, og i forhold til danske samlinger af daguerreotypier. Navnlig Det Kgl. Biblioteks samling er ganske imponerende. Det var en udbytterig aften med en masse nyttige informationer, og spørgelysten var stor.

Ann Vibeke Knudsens foredrag blev suppleret med gode illustrationer i PowerPoint, og efterfølgende har Ann Vibeke lagt hele foredraget på sin hjemmeside:

<http://www.fotohistorie.com/om-daguerreotypien-i-danmark.html>

Den er i høj grad et besøg værd, og der vil givetvis være mange medlemmer, som i årene fremover vil kunne hente vigtige informationer her.

Allerede i døren til det gamle firma, blev vi budt velkommen af fotograf Inge Åsmul og datteren Anneli Aasmul og formanden for billedgruppen, Gerhard Ryding. Jeg må med det samme sige, at jeg følte mig yderst velkommen, fra jeg trådte ind ad døren til jeg senere på aftenen kørte tilbage til byen.

Selskabet blev budt velkommen med øl, vand og kaffe efter eget ønske. Herefter så vi firmaets arkiv, hvoraf en del af det ældste allerede er sikret for eftertiden. Vi var rundt over hele firmaet og kunne bare spørge om de ting vi havde lyst til. Der var ikke noget, der var tabu; vi fik svar på alt

Torsdag 18. maj
Af Claus E. Neble

Besøg hos fotograf Aasmul

I Objektiv nr. 150 så jeg invitationen til et besøg hos en portrætfotograf d. 18 maj, og som jeg tilmeldte mig via nettet.

hvad hjertet begærede. Firmaet gik i 2007 digital, hvor datteren Anneli fik sit gennembrud og fotografmester Inge Aasmul blev seniorfotograf, hvilket nok har været svært, når man betænker hvorledes faget har forandret sig på ganske få år. Jeg fik et meget fint indtryk af, at datteren Anneli er en værdig repræsentant til at stå for fremtiden i den meget svære omstilling, der er foregået i branchen. Så hurtigt at man kan sige, at det er sket fra den ene dag til den næste!

Efter turen rundt i firmaet blev vi igen beværtet, hvorunder der kunne stilles spørgsmål til fotografene.

Til afslutning blev der taget billeder af gruppen via de fremmødte gæster, som ivrigt stillede sig op og fotograferede, uden at få noget for det.

Møderækken

Torsdag 5. oktober

Sommerens fund

Sæsonens første møde er jo som altid med emnet "sommerens fund", hvor vi igen skal ses og begejstres over medlemmernes spændende erhvervelser.

Det er også dejligt at have en aften, hvor der er rigelig tid til at snakke igennem. Husk også at tage billeder med til salg eller bytte.

Torsdag 9. november

Om: "panno-, vitro- og ferrotypiet - fotografiet mellem daguerreotypiet og papirbillederne"

Ann Vibeke Knudsen

Efter daguerreotypiet, eller samtidig med at de sidste daguerreotypier blev taget, kom man i Danmark til at stifte bekendtskab med to nye typer billeder, inden glaspladenegativet, der kunne ko-

Stereo-vitrotypi. Det forestiller Christine Benzon, gift med Lars Larsen Benzon. Optaget 7. februar 1860. Tilhører Lokalhistorisk Arkiv for Assens By.

pieres igen og igen, sejrede. En betingelse for at det kunne lade sig gøre, var den **våde kollodiumproces**, opfundet i 1848 af Frederick Scott Archer, engelsk sølvsmed og billedhugger, og publiceret i marts 1851. Archer var også med til at udvikle vitrotypien, som i Amerika kom til at hedde ambrotypi.

Vitrotypier er kollodiumnegativer på glasplade. Bagsiden er lakeret sort eller dækket af en sort baggrund. Motivet eksponeres i kort tid og efter fremkaldelse og fiksering vil negativet mod en

mørk baggrund virke som et spejlvendt positiv. Glaspladen kunne også, hvis den kun blev dækket af en løs sort baggrund, bruges som negativ. De første vitrotypier annonceredes i danske aviser i 1857. (Bortset fra en enkelt annonce, har jeg kun fundet betegnelsen vitrotypi, ikke ambrotypi.) De var billigere end daguerreotypierne og blev brugt – ifølge avisannoncerne – til begyndelsen af 1860'erne. Det var næsten udelukkende portrætter og de må være blevet fremstillet i meget stort antal. **Ordet vitrotypi kommer af latin vitro 'glas' og -typi, 'tryk'.**

De eneste to panotypier jeg pt. har kunnet finde. Begge på Bornholms Museum. Det flotte til venstre er formentlig Lars Rømer, bornholmer, udvandret til Amerika 1857. Det andet er et portræt og en ung, ukendt herre.

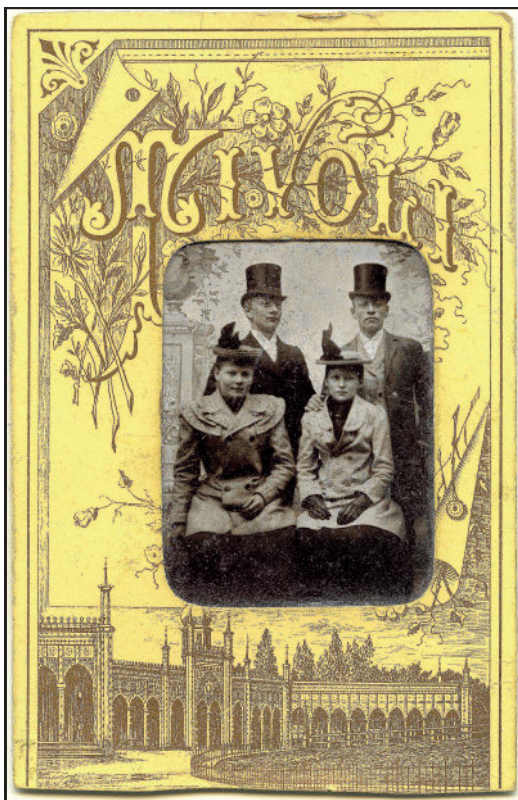

Panotypier (pannotypier) er kollodiumnegativer på voksdug, opfundet i Paris ca. 1853. Processen svarer næsten til vitrotypiet, men her bliver emulsionen løsnet fra glaspladen med vand og som et overførbilsbillede ført over på en sort voksdug. Panotypier var billige at fremstille, og de er ikke skrøbelige som glasplader. Den ældste avisannonce jeg har fundet er fra 1856. Det var fotograferne Kirchhoff & Henschel, København, som var tid-

ligt ude både med fotografi på papir og panotypi. Den sidste annonce for et panotypi, jeg har set, er fra 1862. Der blev bl.a. reklameret med, at de var "gode til forsendelse i breve". I annoncerne bruges altid stavemåden pano-, ikke pannotypi. De er sjældne, de har været skrøbelige, men fra mængden af avisannoncer må man tro, at de er blevet fremstillet i stort antal. **Ordet panotypi kommer af latin pannos 'tøjstykke' og -typi, 'tryk'.**

Ferrotypier er kollodiumnegativer på tynd blikplade. I Amerika, hvor de har været meget populære, kaldes de tintypes. Et sortlakeret stykke jernblik bliver præpareret med en kollodiumhinde. Efter eksponering, fremkaldelse og fiksering fremstår billedet positivt mod det sorte jernblik. Metoden blev paten-

teret i 1850-erne og var i hvert fald i Amerika almindelig anvendt fra 1860'erne til ind i 1900-tallet. I Danmark har jeg først fundet annoncer for ferrotypier fra 1880. Til gengæld brugte man metoden et godt stykke ind i 1900'årene, specielt af kanonfotograferne. Ferrotypier var billige at producere og var "instant photos", dvs. at man kunne få dem med sig med det samme. **Ordet ferrotypi kommer af latin ferrum 'jern' og -typi, 'tryk'.**

Ferrotypier af Tivolis kanonfotograf, af en kanonfotograf på et marked på Bornholm og af nogle soldaterkammerater. Tilhører Gudhjem Museum, AVK og Bornholms Ø-Arkiv.

Jeg vil komme med en præsentation af det materiale, jeg har fundet frem om disse spændende processer. Fx annoncer og omtaler, lærebøger og selvfølgelig fotografierne. **MEN, VIGTIGST**, tag jeres egne samlinger med, lad os tale om dem og blive lidt klogere alle sammen.

Bog- & Udstillingsomtale

Svend Erik Jeppesen

St. Croix St. Thomas & St. John

Elisabeth Rezende & Anne Walbom

Pris: 200 kr. pr. bog

via Dansk Vestindisk Selskabs hjemmeside

Af Tune Laug

Her ved 100-året for Danmarks salg af De Vestindiske øer til USA er 2. bind af et sammenhængende værk udkommet fra Dansk Vestindisk Selskab.

De 2 bøger er bygget op over et stort antal fotografier fra perioden 1855 til salget i 1917. Alle fotografierne er i dansk besiddelse, og det har været et ønske at bringe denne kulturarv tilbage til øerne – bøgerne er skrevet på både engelsk og dansk. Gennem de to billedværker får vi et fantastisk indblik i dagligdagen på de 3 Vestindiske øer.

Forfatterne har indsamlet og anvendt en bred vifte af gamle fotografier, både kendte og helt nyopdagede; og fotografierne bliver kyndigt kommenteret så man som læser får en meget levende oplevelse af de godt 60 år af øernes historie. En historie der takket være de gamle fotografier vidner om sociale og kulturelle forhold, udfordringer og konflikter, opfindsomhed og fremskridt, og om Danmarks ansvar som kolonimagt. Hvert enkelt fotografi lægger sammen med kommentarerne op til at vi som læser og iagttager selv går på opda-

gelse i billedet og dets detaljer. Og vi får på den måde information om enkeltpersoner, hændelser, og hver enkelt ø's geografi, bl.a. om jorden er egnet til at dyrke sukkerrør, bananer & annanas eller er til kvægdrift. Eller informationer om naturhavnen på St. Thomas: Charlotte Amalie, og dens betydning for handel og turisme.

Bøgerne er overskueligt opdelt i emner efter fotografiets hovedindhold som f.eks.: Havnen, byens gader, på landet, arbejde, fritid, social- og sundhedsvæsen, personer osv. Det gør også bøgerne anvendelige som opslagsværker.

I både forord og indledning og i et særligt kapitel om fotografierne redegøres der kort om betydningen af den fotografiske tekniks udvikling, og vi får indblik i den enkelte fotografs baggrund og tilknytning til Dansk Vestindien, DVI; -en interessant vinkel som gør læseoplevelsen endnu mere levende. F.eks. besøgte den danske journalist og globetrotter Holger Rosenberg DVI i 1904, hvor han medbragte et stereokamera udlånt af Elfelts foto-forlag. Fotografierne havde vidt forskellig baggrund – nogle amatører, andre professionelle, hvilket også ses af fotografiernes svingende kvalitet. Efter min mening er det vigtigste i dette historiske emne, at nogen har fotograferet på øerne, og at fotografierne er bevaret. Heldigvis har flere af fotografierne et fint blik for motivvalg, f.eks. skibslæge på orlogsskibet Valkyrien, Arthur Månsson, som har taget billedet af en ung kvindelig kulbærer (bog-forside) og af en kvindelig vandsælger med spand; samt, med hat i hånden, Rothschild Francis, som bl.a. blev involveret i sociale og politiske spørgsmål. Fra Holger Rosenberg har jeg valgt et foto, som viser arbejdet med at luge i sukkerrørsplantagen.

Holger Rosenborg. Deposited by/Indlagt af Andreas Trær Mørch.

Sam Fatima. The Great House. Deposited by/Indlagt af Andreas Trær Mørch.

Sam Fatima. The Great House. Deposited by/Indlagt af Andreas Trær Mørch.

Unknown photographer/Ukendt fotograf. The Danish Maritime Museum / Museet for Søfart

Gennem bøgerne får vi også indblik i boligforholdene på øerne – her er valgt to fotos som viser yderlighederne, lige fra hovedbygningen på plantagen Sion, til en traditionel hytte ved Smith Bay. Afslutningsvis et foto af en ukendt fotograf som viser stemningen ved overdragelsen af øerne til USA i 1917. Som det nævnes i billedkommentaren er fotografiet bemærkelsesværdigt ved at en kvinde og to piger er i forgrunden, hvor det ellers overvejende er mænd, der præger fotografierne ved denne lejlighed.

Jeg vil varmt anbefale begge bøger, som jeg finder meget tankevækkende og inspirerende. Det hele bundet sammen i en meget fin balance mellem tekst og fotos.

”ØJEBLIKKE” lukker og slukker

Den kendte landskabsfotograf Kirsten Klein fra Mors bliver den sidste fotograf, der udstiller på Danmarks Fotomuseum, som lukker med udgangen af 2017.

Danmarks Fotomuseum har valgt Kirsten Klein som udstiller, fordi hun med sine billeder rammer et bredt publikum og kan trække besøgende til museet fra hele landet. Det er syvende gang, at hun udstiller med sine enestående fotografier fra både Danmark og mange af de lande, hun har besøgt under sine utallige rejser.

Ny indfaldsvinkel

Med denne udstilling vender Kirsten Klein op og ned på det udstillingsprincip, hun førhen har anvendt på fotomuseet. Hidtil har Kirsten Klein arrangeret sine udstillinger ud fra forskellige temaer. Denne gang er det med en hel ny indfaldsvinkel til hendes fotografier, hvor hun i sammensætningen af udstillingen har lagt vægt på den oplevelse, det er at have været til stede i det rette øjeblik. Derfor har udstillingen fået titlen ”Øjeblikke”.

– Et øje, et blik, og et øjeblik er udgangspunktet for denne udstilling, siger Kirsten Klein.

– Øjet, der ser og har blikket for det for det sete. Øjeblikket er det korte tidspunkt, hvor oplevelsen af lys og motiv fæstes på nethinden, overføres gennem kameraet, de små korn fanges, belyses til en helhed og øjeblikket er bevaret i tid og rum, fortsætter Kirsten Klein.

3 verdensdele

På udstillingen på fotomuseet viser Kirsten Klein fotografier fra nogle af sine rejser i tre vidt forskellige verdensdele. Hun har denne gang udvalgt fotografier med menneskeskildringer fra Mexico og Guinea-Bissau i Vestafrika. Hendes fotografier er (små) serier, der bl.a. viser kaktusser, palmer og urter fra Mexico. Det bliver også til en række farvebilleder fra Kina, hvor hun især har lagt fokus på sten og planter.

– Øjeblikket opleves nok stærkest og mest intenst ved rejser ud i det ukendte og anderledes. ”At rejse er at leve” har vores verdensberømte eventyrdigter engang sagt, og denne sandhed har jeg ofte erfaret på mine mange rejser. Men også på vandringer i kendte egne, hvor lyset pludseligt kan forandre det velkendte, opstår magiske øjeblikke,

der inspirerer til at komme tilbage og arbejde videre med motivet, forklarer Kirsten Klein.

Nordatlantisk landskabsfotografi

Museets besøgende får også den oplevelse at se nogle af Kirsten Kleins velkendte sort/hvide skildringer fra det danske land og af barske og øde egne fra lande i Nordatlanten. Det er fra steder, hvor Kirsten Klein ofte har færdes og ved hjælp af lysets vekslende virkning skildrer det dramatiske i landskabet, og det opsøges på skiftende årstider for at få det optimale billede i kameraet.

Fotoudstillingen "Øjeblikke" kan se på Danmarks Fotomuseum i Herning i perioden 5. maj – 17. december 2017.

Yderligere oplysninger:

Museumsleder Bjarne Meldgaard, tlf. 97 22 53 22, www.fotomuseum.dk

MANDØ I VERDEN

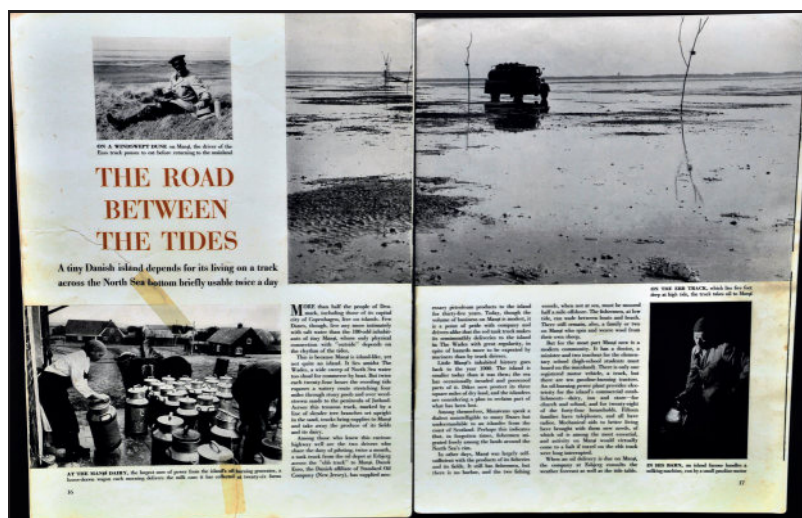
Amerikansk fotolegende gennemfotograferede Mandø i 1954. Nu udstilles hendes billeder i klitterne. Den fornylig genopdagede legendariske fotograf, Esther Bubley, var først i trediveerne, da hun i 1954 besøgte Mandø i Vadehavet og på bare et par dage skabte et enestående øjebliksbillede af det lille, isolerede ø-samfund.

Nu kan, sommeren igennem, 30 af hendes smukke, tætte sort/hvide fotos ses på en helt usædvanlig udstilling på Mandø – udendørs i klitterne uden for øens redningsstation. Den unikke udstilling fortæller i sig selv en enestående historie om øen og dens folk. Men den fortæller også om, hvad fotografiet kunne i en tid, hvor tv kun var på trapperne og hvor film var et tungt, uhåndterligt apparat. Fotograferne kunne rejse let og hurtigt og bringe reportager og dokumentation hjem fra de fjerneste steder. Mandø var et af dem.

Esther Bubley blev sendt til øen af olieselskabet Standard Oil, Esso, som et led i en stort anlagt dokumentation af, hvad olien – og dermed selskabet – betød for verden. Men hvorfor lige Mandø? Fordi Standard Oil så den lille vadehavsø som et lille, eksotisk vidunder: En lillebitte ø, helt ude på kanten af verden, med et forbløffende stort forbrug af olie.

Esther Bubley, "den diskrete fotograf", fotograferede med Rolleiflex på Mandø, her fotograferet i 1944 med en Ikoflex. (Foto: ©Jean Bubley and the Esther Bubley Estate)

*Hans Laurits Hede har fundet sig selv og sin lillebror Kjeld på Esther Bubleys billede fra 1954 - et af de 30 i klitterne på Mandø.
(Foto Lars Borberg)*

Forklaringen var, at øen ikke fik el fra fastlandet - men havde sit eget dieseldrevne kraftværk til jævnstrøm, særlig til mejeriet. Og ellers var det petroleumslamper, benzindrevne malkemaskiner og private generatorer. Drevet af brændstof fra tankbiler, der kom til øen over havbunden, når tidevandet gjorde det muligt.

Esther Bublely kom hjem med mange hundrede film fra hele rejsen. Men det var Mandø- serien, der sprang i øjnene - så meget, at det blev besluttet at lade den tale for sig selv, ledsaget af en lang artikel om livet på øen i vadehavet. Artiklen blev trykt i olieselskabets tidsskrift, "The Lamp", i et oplag på flere hundrede tusinde og udsendt til hele verden. "The road between the tides" var artiklens overskrift. Heraf udstillingens titel: "Between the tides".

1954 blev Esther Bublely den første kvinde, som vandt det ansete Photography Magazines internationale fotokonkurrence. I 1955 havde hendes billeder tre gange været udvalgt til udstillinger på det prestigefyldte MOMA Museum of Modern Art i New York. Senest i 2011 har museet vist Bubleys billeder.

Esso havde udgivet tidsskriftet The Lamp siden 1918. Det havde til formål at sprede nyheder om selskabet og dets succes. Under 2. Verdenskrig kom selskabet i modvind, og det søsatte et gigantisk fotodokumentationsprojekt, som skulle forbedre dets image i hele verden. Esther Bublely arbejdede på dette projekt. Udviklingen på Mandø var usædvanlig i perioden. Modsat mange andre perifere områder i Danmark havde øen haft succes med at øge sit befolkningstal en smule i en

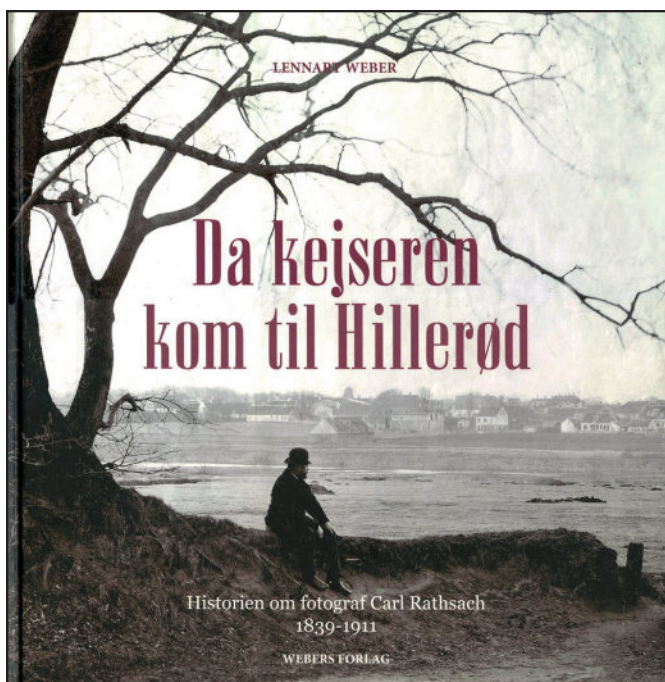
tid, hvor store grupper ellers flyttede fra land til by. I 1952 havde øen fået sit første elværk, mælkeproduktionen nåede et højdepunkt og øen blev en populær destination for sommergæster.

Sydvestjyske Museer og Mandø Museum har i samarbejde fundet frem til personer på Esther Bubleys billeder og dokumenteret historien bag fotografierne. Esther Bubleys billeder fra Mandø har aldrig været vist i Danmark og er resultatet af stærke internationale samarbejder med bl.a. University of Louisville i Kentucky, der opbevarer Essos fotoarkiv samt til Esther Bubleys niece, Jean Bublely, der i dag administrerer Bubleys personlige arkiv i New York.

Udstillingen vises fra d. 25.6. 2017 til og med d. 22.10.2017. Udstillingen er placeret på Strandvej ved Mandø Redningsstation.

Yderligere oplysninger:

Lulu Anne Hansen, Sydvestjyske Museer Tlf. 40 12 25 41, Mail lulha@sydvestjyskemuseer.dk Lisbeth Bunde, Mandø Museum Tlf. 61 31 95 02, Mail vibu@mail.dk

Da kejseren kom til Hillerød

Lennart Weber

ISBN 978-87-93220-10-2

Webers Forlag 2017

Pris 299,95 kr.

Af Andreas Trier Mørch

Igen er der kommet en flot, tyk bog spækket med fotografier fra Webers Forlag, som denne gang omhandler fotografen Carl Rathschach. Tidligere, i 2011, udkom en bog omhandlende den samme person, men baggrunden for denne nye, stærk udvidede udgave er fundet af en skatkiste af arkivalier hos slægtens efterkommere. Bogen har en noget kryptisk titel, for hvad er det for en kejser, der her er tale om? Ganske vist kom der mange kongelige besøg i byen og ind i mellem dukkede der sågar også en kejser op: Wilhelm II fra Tyskland i selskab med kongefamilien, anført af Frederik VIII, men er det mon ham bogen handler om? Gåden, som først afsløres et godt stykke inde i bogen er udtrykkeligt et kælenavn for Carl Rathschach og er – citat: *et udtryk for venskabelig voksenmobning*, og altså bestemt ikke et øgenavn! Baggrunden for dette har nok været, at Rathschach var en kendt borger i byen og var formand for Industriforeningen i to perioder, og det var velkendt, at slottet og kongehusets tilknytning til Hillerød betød meget for ham.

Carl Rathschach var en dygtig fotograf, der i en kort periode havde drevet et fotoatelier i Vimmelskaf-tet, men fandt, at der var for mange fotografer i København, og at karrieremulighederne måtte være bedre i Hillerød, der var – eller blev – den centrale købstad i Nordsjælland. I 1859 brændte Frederiksborg Slot og allerede i 1860 begyndte den store genopbygning, der bragte håndværkere og teknikere i hobetal til byen. I Hillerød flyttede han sit mørkekammer ind hos fotografen og trædrejeren Hans Voigt, som havde drevet forretning i byen fra 1850, og hvis virksomhed han overtog ved dennes død i 1865. I øvrigt blev han gift med Voigts datter Johanne nogle år senere. Rathschach var virksom som fotograf i Hillerød fra 1865 og frem til sin død i 1911. Herefter blev firmaet videreført først af hans to døtre Betty og Gerda og siden af sønnen Helge, der drev forretningen frem til sin død i 1955.

Carl Rathschach arbejdede med et af Jens Poul Andersen kameraer, og det var igennem ham hans bedst kendte lærling Peter Elfelt blev introduceret til tusindkunstneren fra Nellerød. Dette er baggrunden for at Elfelt allerede som 17-årig i 1885 aftaler eneforhandling af Nellerødmandens kameraer – worldwide

I bogen består den første del af en detaljeret beskrivelse af familien Rathsachs slægt, rigt illustreret med tegninger og fotografier. Anden del af bogen indeholder næsten kun fotografier af gamle bygninger i Hillerød. Det må være interessant som lokalhistorie for byens indbyggere, men nok mindre for en læserskare hvis primære interesse er fotohistorie. Dog kan man også glæde sig over rigtig gode billeder, der fortæller om livet og menneskerne i byen i øvrigt.

Medlemsorientering

Møder, foreningsmeddelelser, anvisningssalg og nyheder

Svend Erik Jeppesen

Landsmøde og generalforsamling

Referat af landsmøde og generalforsamling den 22. april 2017 afholdt i Forsamlingshuset, Østergade 33, 5500 Middelfart

Allerede fra morgenstunden var medlemmer fra nær og fjern mødt op for at opstille fotografica til loppemarked, til formidlingssalg, og til den annoncerede venskabelige kappestrid om at lave den bedste plache med gamle/nye fotografier; ud fra et tema efter eget valg.

Hele Landsmødearrangementet var præget af en god, humørfyldt og forventningsfuld stemning, hvor medlemmer fra alle egne af landet havde god tid til at dyrke den fælles interesse for fotografien. Gamle fotovenner mødtes igen her midt i landet, og måske fik man købt noget spændende der passer godt ind i sin egen samling.

Formanden Sverre Hugo bød velkommen til de omkring 45 fremmødte medlemmer.

Der var en livlig handel ved bordene, bl.a. var der stor interesse for diverse isenkram og fotografier, som museumsleder Bjarne Meldgaard havde med fra magasinerne i Danmarks Fotomuseum i Herning.

Plancherne med de opklæbede fotografier var en nyskabelse på landsmødet, og de gav en ekstra anledning til inspiration og kommentarer medlemmerne imellem. Umiddelbart inden generalforsamlingen blev plancherne vist frem for forsamlingen af createurerne selv, og opfindsomheden var stor som det fremgår af billederne her. Efter en skriftlig afstemning viste optællingen et tæt løb mellem de flotte indslag. Vinderen af landsmødets fotokonkurrence 2017 blev: Andreas Trier Mørch med temaet: "hestekræfter". TILLYKKE, og TAK til alle deltagere.

Generalforsamling.

Formanden Svenn Hugo bød velkommen til generalforsamlingen.

1. Valg af dirigent.

Bjarne Meldgaard valgtes til dirigent. Dirigenten takkede for valget og konstaterede, at generalforsamlingen var lovligt indkaldt. Han gav herefter ordet til formanden.

2. Formandens beretning.

Det er nu 18 år i træk, jeg skal aflægge beretning for året der er gået. Før jeg gik i gang, prøvede jeg at Google ”hvordan skriver man en underholdende beretning”. Der var desværre ikke nogen hjælp at hente, så i får en beretning som vi plejer.

I september fik vi besøg af kongelig hoffotograf Arne Knudsen, som berettede om et langt liv som fotograf for de kendte i Norge. Oktobermødet i Middelfart var med loppemarked, foredrag af Mogens Wang og til sidst anvisningssalg. Oktobermødet i København var med Niels Resdahl Jensen suppleret af Klaus-Eckard Riess. Emnet var Mamiya. Novembermødet var en fortælling om hvordan man kan reparere sit kamera. Kenneth Olsen fortalte og viste klip af forskellige reparationer. I December afholdt vi det årlige jule anvisningssalg. God stemning selvom vi må undvære julesmåkager.

I januar startede det nye år med et foredrag af fotografen Vagn-Ebbe Kier. Han kunne berette om sit liv som fotograf fra analogt til digitalt. I februar var der loppemarked i Middelfart. Om eftermiddagen holdt Niels Resdahl sit foredrag om Mamiya. Februarmødet i København var en historie om udvikling og produktion af det østtyske kamera Werra, fortalt af Klaus-Eckard Riess. I marts var vi ude for en aflysning fra foredragsholderen. Heldigvis kunne Klaus-Eckard Riess springe ind med et billedforedrag om fotografen August Kotzsch.

Ud over disse aktiviteter, har den stadig voksende billedgruppe holdt de sædvanlige 5 møder. Blandt andet har Peter Randsø fortalt om Stereofotografering og vist eksempler. Lennart Weber har fortalt om hvordan han har fundet materiale til sine bøger om Elfelt. Nils Resdahl har fortalt om hvordan man laver panoramafotografier. Derudover har der været et par møder uden emne. Her er der mulighed for at hjælpe hinanden med bl.a. identifikation af billeder, og med gode ideer.

Der er også små grupper af medlemmer som mødes til andre aktiviteter. Nogle rejser sammen til udlandet for at komme til samlermesser, og andre tager på museumstur sammen. I efteråret er kommet en ny gruppe til, som kalder sig Analoggruppen. De arbejder med film/kemikalier og papir. Det bliver spændende at se hvad de kommer frem til af resultater, de har nemlig lovet at holde os orienteret via Objektiv.

Så er der bladet Objektiv. Vi har fået tre numre, fyldt med gode historier som er rigt illustreret. Personligt synes jeg at der er en god blanding af de forskellige områder som interesserer medlemmerne, men det er jo svært at være objektiv med sådan et blad.. (klapsalver). Jeg hører kun ros når folk omtaler bladet, så vi har besluttet at give redaktionen en lille opmuntring, - mange tak for indsatsen (Rød trykssvæerte i vinflasker). I forbindelse med Objektiv vil jeg gerne sige tak til de annoncører som støtter bladet. Hvis i støtter dem, bliver de også glade. Også en tak til de som har bidraget med artikler og andet materiale.

Tilbage er at sige tak til bestyrelsen for godt samarbejde. Sidste år fik vi to nye medlemmer i bestyrelsen, og de har allerede fået et område at arbejde med. Andreas som næstformand og Tune som sekretær. Tak til vores web-redaktør Leif Johansen som holder styr på de tekniske detaljer, og Jesper som sørger for at vores regninger bliver betalt. Tilbage er Leif Germann. Som i kan se af regnskabet, så har han haft en stor arbejdsindsats i år. Derfor vil vi også belønne ham med en lille vinhilsen, (som Leif resolut delte delte med web-Leif). Tro nu ikke at det bliver en vane. Det var alle ordene fra mig.

Herefter orienterede vores ansvarshavende redaktør Klaus-Eckard Riess om arbejdet med "Objektiv". Redaktionen bestræber sig på at holde en balance mellem "isenkram" og billedsiden. Redaktionen er fortsat meget interesseret i BIL-LEDER og ARTIKLER til bladet, samt FORE-DRAGSHOLDERE til vores foreningsmøder.

Der var ingen kommentarer til formandens beretning som godkendtes med applaus.

3. kassererens beretning.

Kassereren Jesper Bruus Pedersen uddelte det reviderede regnskab for året 2016.

Regnskabet udviser et pænt resultat, bl.a. takket være arv fra Poul Nielsson, som testamenterede en større samling fotografica til DFS. På annonce-siden må vi forvente færre indtægter. Medlemstallet er dalende over tid, men dog standset op i år. Ved udgangen af 2016 havde vi 234 aktive medlemmer. Der var ingen spørgsmål til regnskabet som blev godkendt med applaus.

4. Indkomne forslag.

Ingen.

5. Valg til bestyrelsen.

På valg var: Leif Germann Jensen, Sverre Hugo og Klaus-Eckard Riess. Alle 3 blev genvalgt med applaus.

6. Valg af 2 revisorer.

På valg var Willy Thomsen og Lars Schönberg Hemme, der begge genvalgtes med applaus.

7. Fastsættelse af kontingent.

Bestyrelsen foreslog uændret kontingent. Forsamlingen tog det foreslåede budget med uændret kontingent til efterretning.

8. Eventuelt.

Bjarne Meldgaard, museumsleder for Danmarks Fotomuseum, orienterede om den alvorlige situation for Danmarks Fotomuseum. – "Nu går det skidt, - vi har opgivet at finde nye samarbejdspartnere. Vi lukker d.17.12.2017."

I løbet af 1 mdr. til 1½ piller vi ved den permanente udstilling. Vi har afholdt loppemarked som gik rimeligt. Og d.27.4. kl.12 – 16 sælges alt muligt fra magasinerne, f.eks. Edison fonograf, skrivemaskiner mm.

Vores vedtægter siger nu at midlerne bruges til afvikling. Et evt. overskud skal gå til et fotohistorisk formål, eller kulturelle formål.

Bjarne selv er også ansat i januar, februar og marts 2018, for at medvirke til afviklingen.

Bjarnes problem nu og resten af afviklingen er TID. – at finde tid og ressourcer til de resterende udfordringer og opgaver.

Et par kuriøse tal: 7 tons jern og 5 tons papir er smidt ud, - og det kan dårligt ses endnu.

Hele tidsskriftssamlingen fra udlandet er smidt ud, men Bjarne håber det bliver muligt at bevare den danske tidsskriftsamling.

Flere fra salen spurgte efter mulige samarbejdspartnere. Bjarne fortalte at flere kommuner har været meget interesserede i fotomuseet; - men et tilskud på 1 mill kr + husleje er ikke til at finde pga. besparelser. Det har heller ikke været muligt at finde andre samarbejdspartnere, - også her er det svært at løfte økonomien. Heller ikke med udlandet har det været muligt at få en samarbejdsaftale.

Fra salen blev der også spurgt om muligheden for at dfs-medlemmer kunne opbevare f.eks. bøger og tidsskrifter, men vi fandt ikke frem til en praktisk løsning på dette.

Til alle interesserede der gerne vil besøge museet kan vi konkludere: jo før, des bedre, des mere at se.

Afslutningsvis takkede dirigenten forsamlingen for god ro og orden.

Referat ved Tune Laug 04.06.2017.

JPA 282.

Fra Fotomuseets samling - købt af Kjeld Jensen på anvisningssalget.

Fronten stammer fra et Stereo Kodak model 1.

Mødereferater

Torsdag 16. marts

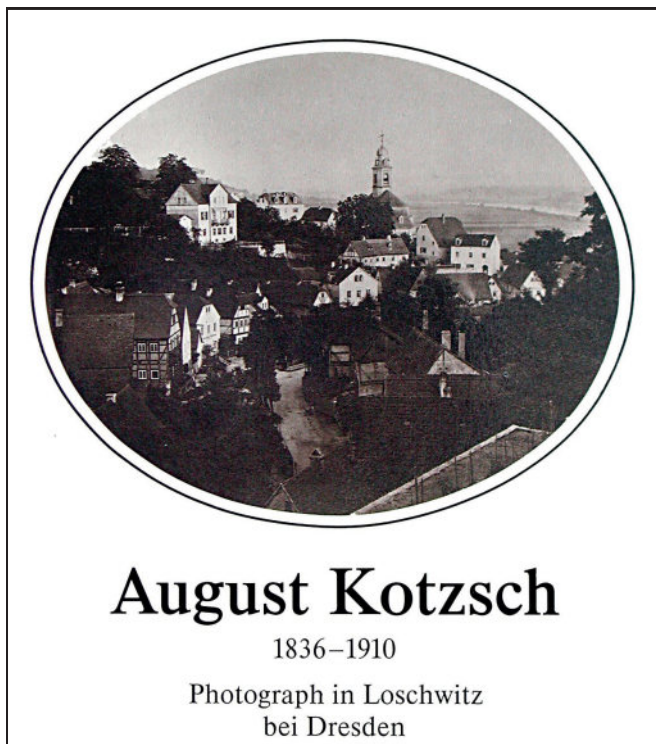
Af Tune Laug
August Kotzsch

Marts måneds annoncerede foredrag blev desværre aflyst; men heldigvis kunne Klaus-Eckard Riess springe til med kort varsel. Klaus leverede et billedforedrag med stemningsfulde fotografier af den tyske fotograf August Kotzsch, som blev født som søn af en vinbonde i Loschwitz ved Elben, tæt på Dresden. Kunstnerisk inspireret af deres sommerlogerende, maleren Ludwig Richter, tilegnede August sig kollodiumfotografiets møjsommelige proces. Det blev et livslangt tungt slæb, men med et godt blik for motiverne skildrede han både familien, naturen og dagligdagen i omegnen. Hele denne rigt illustrerede historie kan læses i Objektiv nr. 136 på siderne 40 til 43.

Foredraget var baseret på en omfattende bog om August Kotzsch, udgivet af VEB Verlag der Kunst i Dresden, 1986

Peter Randløv, en glad ejer af et ikonisk kamera.

Møderækken

21.9. – 30.9. – 19.10. – 16.11. – 9.12.

Torsdag 21. september

Lille og vågen, markedsføring - i praksis

Morten Larsen (MOLA Foto) beretter om sine halvtreds meget aktive år i fotobranschen, krydret med spændende oplevelser med kendte danske fotofolk og udenlandske leverandører.

Se også omtalen af Morten Larsens bog i *Objektiv* nr. 149 på side 36.

Lørdag 30. september

Jyllandsmøde

Østergades Forsamlingshus
Østergade 33, 5500 Middelfart

- 9:30 Lokalet åbnes
- 10:00 Loppemarkedet begynder
- 11:30 Eventuelle miniudstillinger præsenteres
- 12:00 Frokostpause, mad i forsamlingshuset til rimelig pris
- 13:00 Foredrag. Niels Resdahl Jensen vil fortælle om panoramafotografering
- 14:30 Anvisningssalget begynder
- 16:30 Afslutning og oprydning

Torsdag 19. oktober

Foredrag om objektivers forskellige måde at forme billeder på

Kenneth Olsen vil fortælle og vise billeder om hvor stor forskel der egentlig er på forskellige objektiver med den samme brændvidde, men brugt på det samme kamerahus.

Det er især i forhold til dybdeskarphed samt den måde det enkelte objektiv laver sin bokeh i form af en mere eller mindre spændende uskarp baggrund.

Torsdag 16. november

Kameraets og fotografiets fremtid

Fotograf Vagn-Ebbe Kier underholder med et spændende og interessant foredrag, der har følgende emner:

Arven fra fortiden, hvilken teknik er den samme?
Udviklingen af kameraer og af objektiver.

Hvad fortsætter i den digitale verden?

Vil "kameraet" uddø?

Fremtidens kamerabrugere, fremtidens billeder, fremtidens fotografer.

Lørdag 9. december

Julemøde

Nærmere i næste nummer.

Nye medlemmer

Ahmet Oezen
Gleiwitzer Str. 5
D 45157 Muenster
Tyskland

Frank Dejbjerg Kristensen
Sandbakken 6
8270 Højbjerg

Lennart Petersen
W. Kiørboesvej 6
6000 Kolding

Sensationel pris på Westlicht Photo Auktion

Dette nydelige Certo *Damen-Kamera* fra 1906, som prydede forsiden af "Objektiv" Nr. 149, klatrede på 16. Westlicht Photo Auktion den 9. juni fra en start på 6.000 € op til den fantastiske pris af 28.000 €.

Deadline

for indlevering
af stof til Objektiv

April
1. marts

September
1. juli

December
1. november

NJAL FOTO

Njalsgade 22. Tlf.: 3254-5590
www.njalfoto.dk

Goecker for shooters

www.goecker.dk

Butik i København: Hejrevej 37 - 2400 København NV
Butik i Aarhus: Sindalsvej 37 - 8240 Risskov
Tlf: 3582 1100

Anvisningssalg

Leif Germann Jensen

Anvisningssalgsslisten til lørdag, d. 22.04.17 i Middelfart

Anvisningssalgsskemaet sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte listebeskrivelse. Køber og sælger erklærer hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postopkrævning. Den, der afgiver bud for tredjemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon, e-mail eller brev til anvisningssalgsskemaet: Leif Germann Jensen, Stationsvej 22, 2640 Hedehusene
tlf. 30 61 71 45 - e-mail: leif.gj@mail.dk
Kommissionsbud modtages senest 2 døgn før anvisningssalget.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
1	Mamiya C3, Sekor 2,8/80 mm	260	
2	Rejsekamera, 10x15 cm, 5,5/165 mm	400	
3	Panoramakamera, FT-2, taske	1500	
4	Pladekamera, 8x10,5 cm	240	
5	Pladekamera (trope ?), 9x12 cm, 4,8/135 mm	320	
6	Plaubel Roll-Op, 4,5x6 cm, 2,8/7,5 cm	420	
7	Zeiss, Distagon 4/50 mm, chrom, flot og virker	850	
8	Leica MDA, nr. 1360xxx, defekt	500	
9	Mercury II, model CX, 18x24 mm, 2,7/35 mm	220	
10	Le Taxiphone, stereobetrager	900	
11	Mono-Graphoscop, billedbetrager, flot	300	
12	Trækamera ca. 12x19 cm, Steinheil, Aplanat 14 lin.	650	
13	Stereo-betrager	250	
14	Stereo-kamera, 9x12 cm	800	
15	Ernst Leitz, Hektor 4,5/13,5 cm	400	
16	Curt Bentzin, Goerlitz, pladekamera, 8,5x11,5 cm u/optik	340	
17	Yashica C og Yashica 635, Yashikor 3,5/80 mm	280	
18	Rolleiflex MX-EVS, nr. 1713xxx, Xenar 3,5/75 mm, taske	900	
19	Leica III c, nr. 365xxx	1000	
20	Leica III a, nr. 340xxx, Elmar 3,5/5 cm	1200	
21	Ernemann, Heag VI, 9x12 cm pladekamera, Tessar 4,5/15 cm	600	
22	Mamiya C220, Sekor S 2,8/80 mm	1650	
23	Hasselblad PME søger m/lysmåler (virker) og Hasselblad bælg	700	
24	Ernst Leitz, Hektor 2,5/12,5 cm	1500	
25	Ferrotipi, 20x25,5 cm, håndkoloreret kvindeportræt	200	
26	Minox A	500	
27	10 stk. Elfelt-fotografier	200	
28	Nellerød stereo-kamera, J.P.A. nr. 165, 10x16 cm	5000	7400
29	Nellerød stereo-kamera, J.P.A. nr. 282, 11x17 cm, Anastigmat 7,7/130 mm	3000	3000
30	Nellerød 9x12cm pladekamera, JPA nr.256, Suler Lens no.1, 6 kassetter, stålblender. Se "Objektiv" nr.66.	20000	20000
31	Zeiss Ikonflex Ia, med Opton Tessar f:3,5/76, org. æske, læderetui og brugsanv.	550	
32	ZENIT 3M, med Industar-50 f:3,5/50, org. æske, læderetui og brugsanv.	300	
33	Minolta-16, med Rokkor f:3,5/25	50	
34	Linhof Profi Kugelpopf II, i org. æske	550	
35	Nikon FSB-U1 Digital Bracket Adapter (mangler helt sikkert i din samling)	220	
36	Akarelle, med Xenagon 3,5/35 + Xenar 2,5/50 + Tele-Xenar 3,5/90 + org. æske	750	
37	Nikon UBK Universal Bracket	200	
38	Nikkormat FTN (sort), med Nikkor f:2/35	550	
39	Nikon Micro Nikkor f:2,8/55 (afstandsindstilling går meget stramt)	240	
40	Kenko Lens Adapter for Hasselblad lens to Nikon body.	300	
41	Nikkormat FT2 (krom) (uden objektiv)	220	
42	Asahi Pentax ES II, med SMC Takumar f:1,4/50 + manual og Pentax filtre	550	
43	Zeiss Ikon Box-Tengor (56/2), med Goerz Frontar F.9/105	80	
44	Leitz Prado 500, m. Colorplan 2,5/90 + Hektor 2,5/100 + Hektor 2,5/120 + div.	300	
45	MPP MICRO-PRESS 4x5 camera, med Schneider-Kreuznach Xenar 4,7/135	750	
46	Kodak Vollenda 620, med Anastigmat 4,5/10,5cm og Compur	160	
47	Schneider-Kreuznach Xenar 4,5/135 (til storformat?)	275	
48	Voigtlander Bessamatic, med Color-Skopar f:2,8/50	100	

Anvisningssalgsslisten til lørdag, d. 22.04.17 i Middelfart

Anvisningssalgsskemaet sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte listebeskrivelse. Køber og sælger erklærer hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postopkrævning. Den, der afgiver bud for tredjemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon eller skriftligt til anvisningssalgsskemaet: Leif Germann Jensen, Stationsvej 22, 2640 Hedehusene
tlf. 30 61 71 45 - e-mail: leif.gj@mail.dk
Kommissionsbud modtages senest 2 døgn før anvisningssalget.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
49	Voigtlander Bessa (6x9), med Voigtar f:7,7/10,5cm.	40	
50	Voigtlander Vito II, med Color-Skopar f:3,5/50	60	
51	Voigtlander Vito BL, med Color-Skopar f:3,5/50	40	
52	Voigtlander Vitomatic Ia, med Color-Skopar f:2,8/50	50	
53	Voigtlander Bessamatic, med Color-Skopar f:2,8/50	320	
54	*PHOTO-SNIPE 12" udstyr, med Zenit 12S, Tair 4,5/300, Helios 2/58, kuffert og m.m.	400	
55	Hugo Mathiessen bøger	360	
56	Zeiss Ikon Contessa LK m. Tessar 2,8/50, lysmåler ok, m. ikobilitz 5	40	
57	Mørkekammerpose	60	
58	Spejtele 3M-5A 8/500 USSR, med eftermonteret Nikon-bajonet, inkl. filtersæt	200	
59	Contaflex Super m. B-taske, lukker ??	50	
60	Leitz mikroskoptilbehør for mikofoto m.m.	220	
61	Bolex C8	70	
62	Ricoh XR6, med 3 stk. objektiver m.v.	100	
63	Canon: Eos Rebel S, Eos 500, Eos 500 N. Alle med original zoomoptik	120	
64	Bushnell kikert 7x50 i etui, - fin	80	
65	BronicaETR (4,5x6), m. Zenzanon 2,8/75 samt prisme- og skaktsøger (lukker ?)	320	
66	Digital nostalgir: Sony Mavica MVC FD91 komplet	90	
67	Nikon FG, med 2 optiker (ej originale)	170	
68	Kasse med objektiver til diverse kameraer (ca. 15 kg)	140	
69	Wild mikroskopkamera med lukker og filmkassette	60	
70	Zeiss Ikon Ikona 522/24, med Novar-Anastigmat 3,5/45 og Prontor-SV (lukker sløv)	70	
71	Voigtlander VITO Automatic, med Lanthar 2,8/50 og Prontor-Lux lukker	30	
72	Zeiss Ikon Contessa 533/24, med Tessar 2,8/50 og Prontor SLK Spezial lukker.	30	
73	Kodak Brownie 127 Camera	30	
74	Konica EE-Matic, med Hexanon 2,8/40 og Seiko-LA lukker	10	
75	Zeiss Ikon Nettar 517/16, med Novar-Anastigmat 4,5/75 og Vario lukker	10	
76	Konica Auto-Reflex, med Hexanon 1,8/52	250	+
77	Stereo-betrager i træ	300	
78	Panoramakamera, Kodak No. 4, model B	240	
79	Messingoptik, Lerebours et Secretan, à Paris	1000	
80	2 stk. fotograf-figurer	200	
81	2 stk. daguerreotypier 1/8 plade, kvindeportræt	600	
82	Mamiya-Sekor SUPER, 4,5/180 mm til 2 øjet, flot og virker	800	
83	Schneider-Kreuznach, PA-Curtagon 4/35mm (Exakta)	1200	
84	Carl Zeiss Jena, Tessar 4,5/36 cm	1000	
85	Gruppebillede af børn. Antagelig forstørrelse af daguerreotypi udført af Budtz-Müller i ca. 1865	100	
86	Pladekamera, 12x16 cm, Goerz Anastigmat 7,7/180 mm	600	
87	Fangel stereoskop	750	
88	Benefice (Voigtlander)	90	
89	Benefice (Leica-plakat)	30	
90			
91			
92			
93			
94			
95			
96			

Anvisningssalget 22.04.17 i Middelfart

REGNSKAB:

Hammerslag i alt: 63.705,00kr. fordelt som:

Hammerslag, lot 1 – 30:

Heraf 25% til DFS:

47.480,00kr.

11.870,00kr.

Hammerslag, benefice-lot 31 - 53 :

Til DFS: 6.665kr. + 12,5%:

6.665,00kr.

7.486,88kr.

Hammerslag, lot 54 - 87:

Heraf 25% til DFS:

9.450,00kr.

2.362,50kr.

Hammerslag, benefice-lot 88 + 89:

Til DFS: 120kr. + 12,5%:

120,00kr.

135,00kr.

I alt til DFS:

21.854,38kr.

Anvisningssalgsslisten til lørdag d. 30.09.17 i Middelfart

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postopkrævning. Den, der afgiver bud for trediemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon, e-mail eller brev til anvisningssalgslederen: **Leif Germann Jensen, Stationsvej 22, 2640 Hedehusene**

tlf. 30 61 71 45 - e-mail: leif.gj@mail.dk

Kommissionsbud modtages senest 2 døgn før anvisningssalget.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
1	Voigtländer Vito B, m. Color-Skopar 3,5/50 (flot)		
2	Voigtländer Vitomatic II, m. Color-Skopar 2,8/50 (flot)		
3	Voigtländer Bessamatic de luxe, m. Skoparex 3,4/35		
4	Akarelle, m. Xenar 3,5/50		
5	Asahi Pentax Spotmatic SP (krom), m. Super-Takumar 1,4/50		
6	Nikkormat FTN (sort) (uden objektiv)		
7	Nikkormat FTN (krom) (uden objektiv)		
8	Nikkormat EL (uden objektiv, uden batteri)		
9	Zeiss Ikon Ikonta (523/16), m. Tessar 3,5/75		
10	Daguerreotypi (kvinde), i oval ramme	350	
11	Daguerreotypi (ægtepar), i oval ramme	350	
12	Nikon FM2, m. Micro-Nikkor 2,8/55		
13	3 Nikon-objektiver: Nikkor 1,8/50 + Nikkor 1,8/85 + Nikkor 4/200		
14	PC-Nikkor 2,8/35 (perspektiv kontrol)		
15	Rollei B35		
16	Kaiser reprostand med 4 lamper		
17	Zeiss Ikon Super Ikonta (A) (530), m. Tessar 3,5/7cm.		
18	Zeiss Ikon Ikonta (C) (521/2), m. Novar 3,5/10,5cm. og BT		
19	Krasnogorsk: Moscow (Moskva) Mod. 2, m. Industar 4,5/11cm. og BT		
20	Polaroid 545 Land Film Holder		
21	ZORKI-4K, m. Industar-50 f:3,5/50		
22	Lubitel 166 Universal (6x6 TLR), m. etui		
23	Ansco Rediflex (6x6 bakelit TLR), m. BT		
24	Nikon Speedlight SB-11 flash, m. Instruction Manual		
25	Olympus OM10, m. Zuiko 1,8/50, Winder1, Makinon 2,8/28 og Presenta 4-4,5/35-135		
26	Zeiss Ikon Ikonflex Ia, m. Tessar 3,5/75 og BT		
27	Zeiss Ikon Contaflex II, m. Tessar 2,8/45		
28	Komaflex-S, m. Prominar 2,8/65 + Tele & Wide lens set, æsker og manual		
29	Ihagee Parvula (4 x 6,5), m. Ihagee Anastigmat 4,5/70		
30	Talbot Ertee (4,5 x 6) klapkamera, m. Vidanar 4,5/7,5cm og Prontor		
31	Rolleicord V, m. Xenar 3,5/75 og BT		
32	3 bøger om kamerareparation og -restaurering (Thomas Tomosi)		
33	Canon EF, m. Canon FD 1,4/50 og brugsanvisning		
34	Tokina f:8/500mm. (til Canon) - med taske.		
35	Zenit TTL, m. Helios-44-2 f:2/58		
36	Jena 2,8/180 teleobjektiv (Pentagon-M42)		
37	Canon FT-QL, m. Canon FL 3,5/28, FL 1,8/50, FL 3,5/100 og Canon Booster		
38	Canonflex RP, m. Super-Canomatic Lens R f:1,8/50		
39	Exakta Varex IIa, m. Carl Zeiss Jena Flektogon f:4/25		
40	Meyer Görlitz Telemegor f:5,5/250 (til Exakta)		
41	Meyer Görlitz Telemegor f:5,5/400		
42	Zorki-6, m. Industar-22 f:3,5/50		
43	Exakta Varex IIb, m. Tessar f:2,8/50		
44	Kopil Bellowsmat shift/tilt-bælg (til Exakta), med Noflexar f:3,5/105mm		
45	Kodak Retina I, (type 143), m. Xenar 3,5/5cm.		
46	Kodak Retina Reflex (type 025), m. Rodenstock Heligon f:2/50		
47	Kodak Retina II (type 142), m. Xenon f:2/50 og BT (uoriginal tilbehørssko)		
48	Balda Baldax (6x6), m. Meyer Trioplan f:2,9/7,5cm og Compur		

Anvisningssalgsslisten til lørdag, d. 30.09.17 i Middelfart

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævning. Den, der afgiver bud for trediemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon eller skriftligt til anvisningssalgslederen: **Leif Germann Jensen, Stationsvej 22, 2640 Hedehusene**

tlf. 30 61 71 45 - e-mail: leif.gj@mail.dk

Kommissionsbud modtages senest 2 døgn før anvisningssalget.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
49	Minox EC m/emballage		
50	Sputnik stereokamera, 6x6 cm, taske, lukker virker		
51	Rollei 35 S, Sonnar 2,8/40 mm, etui, lukker virker		
52	Horseman Convertible, 5,6/62 mm, 6x9 cm bagstykke, lukker virker		
53	Exakta A, Version 5, kamerahus, 4x6,5 cm, lukker defekt		
54	Flektogon, 4/25 mm, Exakta		
55	Retina Curtagon, 4/28 mm, plastemballage		
56	Stereokamera, 8x17 cm		
57	Zeiss Ikon, Miroflex B, 859/7, Tessar 4,5/15 cm		
58	Seagull pladekamera, Euryr 6,8/21 cm, 2 kassetter, stativ		
59	Rolleicord IV, Xenar 3,5/75 mm, taske		
60	Rollei Magic II, Xenar 3,5/75 mm		
61	Leitz Visoflex I med søgerlup		
62	Leitz universalsøger		
63	ICA Sirene 135 (9x12), m. Extra-Rapid-Aplanat "Helios" f:8/13cm		
64	Contessa Nettel Cocarette (6,5x11)		
65	ICA Halloh 510 (8x10,5), m. Tessar 6,3/13,5		
66	Voigtländer Bessa (6x9), m. Voigtar 6,3		
67	Zeiss Ikon Nettar 515/2, m. Novar-Anastigmat 6,3/10,5		
68	Kodak Vestpocket Autographic (uden griffel)		
69	Minolta-16, m. Rokkor 2,8/22 og etui		
70	Minolta-16 MG-S (sort), m. Rokkor 2,8/23 og etui		
71	Mamiya-16 Automatic, m. Mamiya-Sekor 2,8/25 og etui		
72	Braun Nizo 116 (Super-8) i taske		
73	Fotobog: "Zeiss Ikon Cameras 1926-39"		
74	Fotobog: "Leica – The first fifty years"		
75	Fotobog: "Nikon rangefinder camera"		
76	Eskofot-Ultragon 1:9/210mm + Eskofot-Ultragon 1:9/150mm (forstørr.optik)		
77	Rodenstock Rodagon 5,6/80 + Rodagon 4/28 (forstørr.optik)		
78	Schneider Kreutznach G-Claron 9/240		
79	Kodak Retina Ia med BT + Kodak Retina Ib		
80	Canon Bellows M, i æske med brugsanv.		
81	Canon Lens FD 2,8/100 S.S.C., i læderetui		
82	Canon TX, m. Canon FD 1,8/50 S.C.		
83	Canon Lens FD 2/35		
84	Canon FT QL, m. Canon FD 1,8/50 S.C.		
85	Exa I, version 1, m. Meyer Primotar 2,8/50		
86	Exa Ia, version 1, m. Jena 2,8/50 og BT		
87	Jena 4/135 (til Exakta/Exa)		
88	Jena Biometar 2,8/120 (til Exakta/Exa)		
89	Isco-Göttingen Isconar 4/100 (til Exakta/Exa)		
90	Edixa-mat Reflex Mod. C med Edixa-Xenar 50/2,8 og 2 prisme- og 1 skaktsøger		
91	Panoramakamera KMZ Horizont Industar 28/2,8 fra 1969		
92			
93			
94			
95			
96			

Bestyrelse & Redaktion

Bestyrelse

Formand

Svenn Hugo
Orebyvej 27, Rørbæk
4990 Sakskøbing.
Tlf.: 5470 5595
vildmanden@email.dk

Næstformand

Andreas Trier Mørch
Rigensgade 5, 1th.
1316 København K
Tlf.: 3314 1408
andreastriermorch@gmail.com

Sekretær

Tune Laug
Vanløse Allé 80
2720 Vanløse
tlf.6199 2715
laugnell@gmail.com

Kasserer:

Jesper Bruus Pedersen
Overgaden oven Vandet 82, 1.tv
1415 København K.
Tlf.: 2172 4202
jesperbruus@gmail.com

Anvisningssalgsleder

Leif Germann Jensen
Stationsvej 22
2640 Hedehusene
Tlf.: 3061 7145
leif.gj@mail.dk

Web-master &

møder vest for Storebælt

Leif Johansen
H.C. Andersens Vej 7
6100 Haderslev
Tlf.: 7452 6038
leif@dagnyleif-johansen.dk

Bestyrelsesmedlem

Klaus-Eckard Riess
Opnæsgård 53, 2.tv
2970 Hørsholm
Tlf.: 4586 6810
riess@mail.tele.dk

Redaktion

Artikler

Klaus-Eckard Riess (Ansv.)
Opnæsgård 53, 2.tv
2970 Hørsholm
Tlf.: 4586 6810
riess@mail.tele.dk

Medlemsorientering mm

Svend Erik Jeppesen
Skovvej 17
2950 Vedbæk
Tlf.: 6150 2124
sej2950@gmail.com

Layout

Niels-Ove Rolighed
Peder Munks Vej 81
9300 Sæby
Tlf.: 2278 0344
nor@kanok.dk

Møder i København & Middelfart

København

Den 3. torsdag i månederne september-marts kl. 19:30.
Østerbrohuset, Århusgade 103, 2100 København Ø.

Middelfart

Møder i april, september/oktober og januar/februar.
Østergades Forsamlingshus, Østergade 33, 5500 Middelfart.

Medlemsskab

Anvisningssalg

afholdes ved generalforsamlingen i
Middelfart i april, samt vest for
Storebælt i september/oktober.
Desuden i København i december.

Anvisningssalgsbetingelser

Henv.: Leif Germann Jensen
Tilmelding af fotografika senest
1. marts, 1. august og 1. november.
Bud kan fremsendes pr. tlf. eller
brev.
Medlemskab af DFS er obligatorisk
for deltagelse i anvisningssalg.
Sælger og køber betaler hver 12,5%
i salær til DFS.

Loppemarkeder

afholdes i januar/februar, april,
september/oktober samt december.

Kontingent

Danmark kr. 375.-
Udland kr. 425.-
Netbank: Konto nr. 1551 1506447
SWIFT-BIC: DABADKKK
IBAN: DK35 30000001 5064 47

Medlemsperiode

1. januar til 31. december.
Girokort fremsendes i december.
Indmeldelse pr. 1/10-31/12 kr. 85,-
Objektiv udsendes i april, september
og december.

Adresseændring eller udmeldelse:

Henvendelse til kassereren.

Æresmedlem

John Philipp

Objektiv

Objektiv udsendes kun til medlemmer
af DFS og forhandles ikke kommercielt.
Redaktionen gør opmærksom på at ar-
tikler ikke nødvendigvis afspejler for-
eningens holdning.
Indsendt materiale er underlagt bladets
layout.

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk,
fotografisk eller anden gengivelse af
skriftet, samt dele deraf, er kun tilladt
efter skriftlig tilladelse fra Dansk Foto-
historisk Selskab.

No part of this publication may be re-
produced in any form without permissi-
on in writing from DFS.

Web-site:

www.objektiv.dk

BOUTIQUE
Copenhagen

